Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 143 ◆ П'ятниця, 26 липня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ДЕСАНТ ГІППОКРАТА

Кубинське узбережжя звикло до десантів.
Спершу Колумб, потім — Фідель, потім — ті, що проти Фіделя.
Наші хлопці теж не раз висаджувалися тут — щоб служити Кубі.
Але отакого десанту цей берег ще не бачив.
Ні, він зовсім не грізний. Однак, залишиться в історії: українські діти висадились на Кубі для лікування й відпочинку.

Фото Семена ХОРОШКА.

(Закінчення на 9 стор.).

УКАЗОМ Президії Верховної Ради Української РСР від 25 липня 1991 року за заслуги в справі зміцнення дружби і співробітництва між болгарським і українським народами Генерального консула Республіки Болгарії в м. Києві Івана Янкова Ружева нагороджено Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

ВЧОРА в другій половині дня в кіноконцертному залі готелю «Інтурист» відбулася спільна прес-конференція Прем'єр-міністра Грецької Республіки К. Міцотакіса та Прем'єр-міністра Української РСР В. Фокіна. Докладний звіт про цю прес-конференцію читайте в наступному номері газети.

СТО восьмою громадською організацією республіки, яка дістала офіційний статус, стала Спілка жінок України. 25 липня її голові М. А. Орлик у Міністерстві юстиції УРСР було вручено свідоцтво про реєстрацію статуту спілки.

Цього ж дня свідоцтво про реєстрацію статуту Академії технологічної кібернетики Української РСР було вручено її віце-президенту, докторові технічних наук М. З. Згуровському.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Засновник — Верховна Рада Української РСР

◆

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047 Київ, вул. Нестерова, 4

◆

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

◆

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

◆

Індекс 60955

Тираж 184200

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

◆

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу на 16 сторінках.

Прем'єр-міністр Грецької Республіки у Верховній Раді УРСР

Учора Прем'єр-міністр Грецької Республіки Константінос Міцотакіс, який перебуває в Києві у рамках візиту в СРСР, зустрівся з першим заступником Голови Верховної Ради УРСР Іваном Плющем.

Оскільки журналістам, запрошеним на зустріч, за дипломатичним протоколом, як пояснив представник пресцентру МЗС УРСР, було дозволено залишатися в залі Президії Верховної Ради УРСР лише п'ять хвилин, то ваш кореспондент може повідомити, що розпочалася вона дуже приязно. Очевидно, що й далі відбувалася розмова, як це раніше прийнято було повідомляти, в дружній, сердечній обстановці.

Мабуть, на цій зустрічі і справді порушувалися цікаві питання, які, треба сподіватися, сприятимуть і зближенню наших народів, і розвитку співробітництва.

Шкода, що про це доводиться лише здогадуватися...

Валентина ПИСАНСЬКА.

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

Союзний договір: яким йому бути!

НОВО-ОГАРЬОВО ТИСНЕ

Ново-Огарьовська зустріч представників парламентів республік, що мають намір підписати Союзний договір, тривала з півдня 23 липня і до другої години ночі 24-го.

Ваш кореспондент, втім, намагався з'ясувати подробиці акредитації на цю зустріч, але у прес-службі Президента СРСР було сказано, що, крім Держтелерадіо і ТАРС, ніхто з преси не запрошується. І, мабуть, це не випадково, оскільки з їх інформацій можна зробити висновок, що проект Союзного договору всі республіки сприймають на ура.

Якою ж була позиція України? Це питання хвилює усіх громадян республіки й, зрозуміло, Голову Верховної Ради УРСР Леоніда Кравчука, який нині перебуває у відпустці на відпочинку. Після майже годинної бесіди з ним по телефону учасник ново-огарьовської наради Перший заступник Голови Верховної Ради УРСР Іван ПЛЮЩ дав інтерв'ю українському телебаченню і газеті «Голос України».

— Іване Степановичу, як відомо, проект Союзного договору свого часу було передано на розгляд до Верховних Рад республік, а підготовчий комітет розпущено. І знову Президент СРСР М. Горбачов скликав представників республік для роботи над цим документом. Чим можна пояснити, на ваш погляд, таку непослідовність?

— Мені здається, що тоді поспішили розпустити підготовчий комітет. Республіки після розгляду документа направили свої пропозиції та зауваження Президентові СРСР. І тепер виникла необхідність їх обговорити. Верховна ж Рада України відклала розгляд проекту Союзного договору на осінь. Немає й уповноваженої делегації від України. Тому я намагався все ж таки зайняти позицію спостерігача, однак не міг не висловитися з проблемних питань як депутат Верховної Ради України, як представник керівництва.

— Яких же висновків, чи, може, конкретних результатів дійшла нарада?

— Про необхідність досягти саме конкретних результатів неодноразово наголошував М. Горбачов. Однак від України вимагати цього було просто неможливо. Хоча мене особисто не раз звинувачували у тому, що республіка не хоче підписувати Договір...

Тривало постатейне обговорення письмових зауважень, що були подані республіками. Усі зійшлися на тому, що новий Союз утворюють суверенні держави. Решта проблем викликала серйозні дискусії. Скажімо, щодо автономних республік. Які вони матимуть відносини з республіками, до складу яких входять? Була пропозиція записати, що автономна республіка регулює відносини договорами та угодами, а також Конституцією тієї республіки, до складу якої вона входить.

Автономії образилися, мовляв, виходить, є старші і менші республіки. І запропонували, щоб їхні відносини регулювалися їх же конституціями. Тоді, ясно, почнеться війна конституцій. Після тривалих дебатів записали так: відносини республік, суб'єктів Союзу регулюються договірними відносинами і угодами та Конституцією республіки, до якої вони входять. У Російській Федерації — федеративним договором, угодами, Конституцією Союзу. От така домовленість. Не всі з нею погодилися, однак це внесено до проекту.

Наступне гостре питання — власність. Нарешті визначилися: все, що знаходиться на території республіки, є її власністю і регулюється її законодавством. Якщо ж певні природні ресурси розташовані на території кількох республік, то відносини щодо цієї власності регулюватимуться спільним законодавством цих республік чи законодавством нового Союзу.

З дев'ятою статтею, де йдеться про фінансову, кредитну системи і податки, я та Б. Єльцин категорично не погодилися. Ми виступаємо за одноканальну систему оподаткування, за фіксовані платежі на стратегічну оборону, екологію, фундаментальні наукові дослідження, а решта республік на чолі з М. Горбачовим відстоюють федеральний союзний податок. Президент Казахстану Назарбаєв та Президент Узбекистану Каримов, представники інших республік звинувачували Україну в тому, що вона, мовляв, хоче будувати свій достаток за рахунок інших, бо, мовляв, республіки мають різні стартові умови.

Я виступив з цього приводу і сказав, що Україна хоче бути господарем своєї праці, як партнер намагається виконати усі договірні зобов'язання і будувати свої відносини з іншими республіками на здорових економічних засадах.

Нарада доручила Єльцину, Назарбаєву, Каримову, мені, іншим представникам розробити редакцію дев'ятої статті. А поки що текст проекту був віддрукований і розданий учасникам наради без цієї статті.

Дивує те, що більшість республік виступає за єдину політику зайнятості, єдину грошову одиницю, єдину фінансово-кредитну систему... Єдина, єдина, єдина. Якщо так буде, то нічого нового ми не створимо.

Здається, більшість до нового й не прагне. Навпаки, тисне, щоб сказати: договір буде підписано. Мовляв, це стабілізує народне господарство. А тим часом зробити це може не політичний договір, а виконання зобов'язань за вже укладеними договорами на рівні урядів. Якби так ставили питання, то, можливо, усі б республіки брали участь у цій нараді. Втім, вже є перша ластівка. Вірменію представляв у якості спостерігача Тер-Петросян. Йому близька ідея співдружності республік, а не федеративного Союзу. Горбачов же вважає, що Союз має бути тільки федерацією.

— Чи йшлося про те, на який термін підписуватиметься Союзний договір?

— Ні. Тільки про строки підписання точилося багато розмов. Переважна більшість — і особливо Казахстан та Узбекистан — тиснули, щоб того ж дня підписувати договір, або принаймні наприкінці серпня. Я з цього приводу тричі виступав і сказав М. Горбачову: коли підносити так, що Україна готова до підписання Договору, то це все одно, що лити холодну воду на розжарене залізо.

— Як вам здається, чи вплинула на скликання ново-огарьовської наради зустріч М. Горбачова з «сімкою»?

— Ви дуже влучно поставили запитання. Надзвичайно вплинула. Михайло Сергійович детально протягом двох годин інформував нас про цю зустріч, пообіцяв направити кілька стенограм, текст свого виступу, довести до відома керівників республік усі матеріали зустрічі. «Сімка», як зазначив М. Горбачов, прагне стабілізації соціально-політичного становища у Радянському Союзі. Коли стріляють в Югославії, «сімка» ще прискіпливіше дивиться на Союз. Вона хоче, щоб відкрилися шляхи до реформ. Тоді, до речі, було б менше питань щодо Союзу, бо всі вони зводяться до того, яким бути центрові. А він взагалі не потрібний. Мають бути міжреспубліканські формування.

— Втім, уявімо, що Україна все ж таки не поспішатиме до нового Союзу. Як тоді розвиватимуться події?

— Мене один з представників республік, і навіть не автономії, запитував: чи правда, що у вас створюють формування січових стрільців, інші озброєні загони? Що помишляє Україна? Я сказав, що це неправда. Але відчув, що нас чомусь бояться.

— Невже думають, що ми нападатимемо на когось?

— Ні. Просто всілякі тенденції до силових форм надзвичайно небезпечні. Думаю, з огляду на це хоча б нам треба йти на якісь компроміси, сприймати цей договір як перехідний, тимчасовий.

— Інакше — кров?..

— Ні, я не сказав би так. Але інакше буде ближче до непередбачуваних наслідків. Ви знаєте, я згодний з такою думкою, що на правду, як і на сонце, дивитися неможливо. Всю правду знати неможливо, бо її завжди показують з якогось боку. І щоб якнайменше помилитися, треба бути ближчим до середини.

Бесіду вела парламентський оглядач «Голосу України» Світлана ПИСАРЕНКО.

УСВІДОМИТИ ВАЖЛИВІСТЬ МОМЕНТУ

Останніми днями в газетах «Труд», «Радянська Україна», «Комсомольское знамя» та деяких місцевих виданнях з'явилися публікації, в яких уряд України звинувачується мало не в проведенні антиселянської політики, а його останні рішення щодо організації заготівель зерна тлумачаться як такі, що роблять невигідним господарствам продавати державі хліб, обмежують їх самостійність, перешкоджають розвитку ринкових відносин у сільськогосподарському виробництві.

Важко сказати, чого тут більше: неінформованості авторів і тих осіб, яких вони щедро цитують у своїх матеріалах, чи бажання зіграти на болісній темі, виставити себе захисниками начебто скривдженого урядом селянства. Але щоб розібратися об'єктивно в ситуації, треба вдатися до фактів.

У травні цього року Кабінет міністрів УРСР прийняв постанову про організацію в республіці збиральних робіт, якою було передбачено залучення до них міських трудових ресурсів і транспортних засобів, встановлювалися пільги для учасників жнив.

18 червня підписана постанова Кабінету міністрів УРСР за № 42 «Про компенсацію у 1991 році додаткових затрат підприємств і організацій агропромислового комплексу республіки у зв'язку з реформою ціноутворення». Нею, поряд із зменшенням чи повним звільненням господарств від деяких платежів, зниженням цін на комбікорми, встановлено доплати до державних закупівельних цін на продукцію, в тому числі на основні види зернових культур, яка реалізується в рахунок державного замовлення. Для цього з державного бюджету виділено близько 9 мільярдів карбованців.

Далі. Керуючись прогнозами щодо можливого в цьому році урожаю зернових (на жаль, він виявився дещо оптимістичнішим, ніж насправді), уряд прийняв 4 липня постанову № 67 «Про стимулювання заготівель зерна урожаю 1991 року в державні ресурси». В одній з газет сказано, що це рішення справило ефект бомби, що розірвалася, оскільки воно, мовляв, поставило у кабальні умови наших селян.

Погодитися з такою оцінкою не можна. Навпаки, урядовий документ спрямований на створення найвигідніших, звичайно, з урахуванням можливостей республіки, умов для хліборобів, які продають зерно державі. Зокрема, встановлювалося, що до 70 процентів зерна, яке реалізується від середньорічного рівня 1986—1990 років, оплачується за діючими закупівельними цінами з урахуванням згаданих вище доплат. Від 70 до 100 відсотків — за цінами у 1,5 раза вищими. А все, що понад 100 відсотків, — за цінами, що складаються на біржах. Треба бути надзвичайно упередженою людиною, щоб кваліфікувати ці заходи як кабальні.

Нині, коли нам реальніше відома ситуація з урожаєм-91, уряд прийняв ще ряд рішень, щоб підвищити заінтересованість трудівників села у продажі державі хліба. Для цього доплати, встановлені постановою № 42 у розмірі 43 відсотків, були поширені на всі види зернових і бобових культур. Крім того, передбачено, що розрахунки за продаж державі зерна у порядку, затвердженому постановою № 67, можуть провадитися не тільки від середньорічного рівня 1986—1990 років, а й від держзамовлення, якщо його обсяги не нижчі від доведених до областей відповідним січневим рішенням уряду.

Уряд звинувачують і в тому, що не передбачено продаж надпланового зерна за валюту. Але ж відомо, що республіка Указом Президента СРСР практично позбавлена права мати вільно конвертовану валюту, а рішення про розподіл валютного фонду країни між республіками прийнято зовсім недавно. Крім того, союзний Кабінет міністрів уже встановив порядок закупівлі зерна за валюту. З урахуванням цього Кабінет міністрів УРСР має визначити найближчим часом перелік сільськогосподарської продукції, яку будуть оплачувати нашим селянам валютою з фондів союзного уряду. Звичайно, йдеться про ті її обсяги, що надходитимуть понад держзамовлення. Вишукуються також додаткові матеріально-технічні ресурси, щоб спрямувати їх господарствам в обмін на поставки продовольства.

Декому не подобаються встановлені урядом обмеження на вивезення зерна за межі республіки. Але ж треба боронити наш ринок, оскільки лише з початку жнив відвернуто 622 спроби позбавити населення республіки частини вирощеного врожаю. Тільки в Дніпропетровській області брокерами, які приїхали з інших республік, було укладено угоди на закупівлю майже 240 тисяч тонн зерна. Тому, якби цих заходів нами не було своєчасно вжито, негативні наслідки не змусили б себе довго чекати. Серед них — величезний наплив з інших регіонів в обмін на наш хліб грошей, не забезпечених товарним покриттям, що неминуче призвело б до стрімкого зростання цін, в тому числі і на ринках. Кому таке вигідно? Адже все це настільки розкрутило б спіраль інфляції, що народу України витримати її тиск було б практично неможливо, а уряд республіки був би не в змозі протидіяти цьому.

Ми розуміємо, що деякі господарства уклали договори на бартерній основі з метою одержати будівельні матеріали, труби тощо раніше, ніж вийшла постанова Кабінету міністрів УРСР. Слід підкреслити, що уряд республіки ніякою мірою не збирається протидіяти ринковим відносинам. Вжиті обмежувальні заходи мають тимчасовий характер — вони діятимуть лише до того моменту, коли республіка закупить мінімально необхідний обсяг продуктів харчування. До того ж, вони не стосуються поставок, передбачених міжреспубліканськими угодами, які повинні неухильно виконуватися.

На жаль, ситуація ускладнюється тим, що продаж зерна державі йде надто повільно. За станом на 24 липня в Херсонській області, наприклад, при намолоті 1 мільйон 685 тисяч тонн і держзамовленні 1 мільйон 250 тисяч тонн продано лише 266 тисяч тонн зерна. Не набагато кращі справи у Дніпропетровській, Запорізькій, Миколаївській, Одеській, деяких інших областях. При цьому не слід забувати, що тривале зберігання великої кількості зерна на непристосованих для цього токах може призвести до його псування і загибелі. Тому уряд республіки звертається до керівників господарств, районів, областей із закликом усвідомити важливість моменту: не можна починати рух до досягнення державного суверенітету України із скорочення продовольчих ресурсів, які мають потрапити на стіл її громадянам. Треба всім зрозуміти — чим швидше буде виконано держзамовлення по продажу хліба, тим скоріше будуть зняті обмеження на реалізацію сільськогосподарської продукції.

Кабінет міністрів УРСР.

КУПОНИ ПОВЕРТАЮТЬСЯ

Кабінет міністрів УРСР прийняв постанову про продаж товарів народного споживання з використанням картки споживача з купонами нового зразка.

У документі відзначається, що запроваджена торік система продажу товарів за картками споживача дала позитивні результати. Припинилося зменшення товарних залишків. Вивіз продовольчих і непродовольчих товарів за межі республіки скоротився лише за період з листопада 1990 року по лютий 1991 року на 2 мільярди карбованців. Поліпшився грошовий обіг. Купонна система сповільнила спорожнення магазинів і навіть дала змогу в перші місяці після її введення наповнити їх товарами.

Разом з тим, як і передбачалось урядом, картки споживача поступово втрачають свої властивості щодо захисту ринку. Місцеві Ради народних депутатів почали застосовувати з цією метою власні заходи. Але після припинення дії карток споживача значно збільшився продаж товарів, особливо продовольчих, а на окремі з них виник ажіотажний попит. Почастішали випадки масового вивозу товарів за межі республіки. За 15 днів липня надходження торговельної виручки зросло майже в 2 рази.

Враховуючи численні пропозиції, що надходять до уряду, Кабінет міністрів Української РСР постановив запровадити з 1 серпня 1991 року картки споживача з купонами нового зразка. Картки, видані у листопаді 1990 року — червні 1991 року, вважати недійсними. Органам виконавчої влади, підприємствам, організаціям і установам доручено забезпечити видачу, зберігання та використання карток з купонами нового зразка у порядку, встановленому рішеннями Ради Міністрів УРСР з цього питання, прийнятими торік.

Передбачається переглянути з урахуванням набутого досвіду, а також пропозицій і зауважень, що надійшли від громадян, підприємств, організацій і установ, інструкцію про порядок видачі, зберігання та обліку карток споживача і реалізації товарів за купонами.

Урядом намічено заходи щодо суворого контролю за виготовленням і транспортуванням карток споживача з купонами, застосування до порушників санкцій, передбачених чинним законодавством, а також посилення контролю за нормованим відпуском населенню продовольчих і промислових товарів у торговельній мережі та за дотриманням встановленого порядку продажу товарів за картками споживача з купонами нового зразка.

Прес-служба Прем'єр-міністра УРСР.

НОВІ ДОПЛАТИ ЗА ЗЕРНО

З метою залучення в державні ресурси максимальної кількості зерна з урожаю 1991 року Кабінет міністрів УРСР поширив доплати до державних закупівельних цін, встановлених його постановою від 18 червня 1991 р. № 42, у розмірі 43 процентів **на всі види зернових і бобових культур, що надходитимуть від здавальників цієї продукції.**

Іншим рішенням уряду республіки встановлено, що розрахунки за продаж державі зерна у порядку, затвердженому його постановою від 4 липня 1991 р. № 67, **можуть провадитися і від держзамовлення, якщо його обсяги прийнято на рівні, не нижчому від доведеного до областей у січні цього року.**

Надано право держхлібопродукту УРСР приймати зерно урожаю 1991 року від колгоспів, радгоспів та інших державних і селянських (фермерських) господарств у обмін на комбікорми та для переробки на давальницьких умовах при надходженні його понад середній рівень, досягнутий у 1986—1990 роках. Від господарств, що потерпіли від стихійного лиха і не можуть забезпечити продаж зерна державі в обсягах середньорічного рівня, зерно в обмін прийматиметься на підставі рішень виконкомів районних Рад народних депутатів.

Установлено, що відпуск комбікормів за прийняте у обмін зерно провадиться з розрахунку за центнер зерна у заліковій вазі — центнер комбікормів. Оплата зерна, що приймається у обмін, здійснюватиметься за діючими закупівельними цінами, а відпуск комбікормів — за оптовими цінами без податку з обороту із зниженням в розмірі 30 процентів.

Прес-служба Прем'єр-міністра УРСР.

Жнива-91

ОБЖИНКИ БЕЗ «УРА»

Хлібороби-степовики Криворізького району на Дніпропетровщині практично за два тижні зібрали з нив урожай усіх ранніх зернових культур. Вийшло в середньому по 32 центнери з гектара (на добрих десять центнерів менше, ніж торік). Втім і досягнуті показники дають можливість виконати план продажу хліба державі.

Приємно, що із 160 комбайнерів, які працюють на жнивах, 36 механізаторів із Кривого Рога. Зокрема, робітник Південного комбінату Іван Андрієнко вже четверте літо підряд у свою відпустку працює за штурвалом «Ниви». Прийшли на допомогу 20 міських слюсарів і токарів, стільки ж газозварників і трактористів.

Микола КРАМАРЕНКО, *журналіст.*

Кривий Ріг.

КОМУНІСТИ ЗА КЕРМОМ

Мов почесним ескортом супроводжує від поля до поля «незвичайний» комбайн «Дон» у колгоспі імені Кірова на Криничанщині службова райкомівська автомашина з рацією «на борту»: в разі потреби негайно може виїхати перший або другий секретар у «гарячу точку» району. Бо, як і обіцяли, ватажки Криничанського районму Компартії України Віктор Чорний та Віталій Зеленько очолили збиральний агрегат на жнивах. Солому тракторами відвозять завідуючий відділом Віктор Стрельцов та інструктор-консультант Анатолій Сердюк, а зерно приймають з бункера райкомівські водії Петро Мельник і Микола Хрущ.

— Це, — запевняє Віктор Чорний,— аж ніяк не показуха. Тут найгарячіша точка. І цим усе сказано.

А що агрегат партійних лідерів стимулює, і неабияк, усіх комбайнерів у районі, так це ж добре. До речі, приклад обернувся тим, що ще майже сімдесят «службовців» райцентрівських організацій та установ сіли на комбайни і трактори там, де не вистачало людей.

І для В. Чорного, і для В. Зеленька косити та обмолочувати хліб не в новину. Обидва за часів студентства у сільгоспінституті влітку женивували. Зараз же вони у колгоспі імені Кірова намолотили вже понад тисячу тонн зерна. Це другий показник у районі.

Микола НЕЧИПОРЕНКО, **власний кореспондент «Голосу України».**

Дніпропетровська область.

ГОРОДЯНИ НА ПЛАНТАЦІЯХ

Ціни на овочі та фрукти «кусаються» на херсонських ринках: кілограм абрикосів — 8—10 карбованців, кавунів — 4—6 карбованців, помідорів — 4—5, відро вишень — 15—25. Причому помітна тенденція до зростання цін.

Який вихід? Його підказали місцеві органи влади, міський центр зайнятості населення, встановивши прямі зв'язки з приміськими господарствами Білозерського району — основними постачальниками овочів.

Щодня формуються групи городян для роботи на плантаціях. 450—500 чоловік виїздять у радгоспи, щоб допомогти овочівникам і щось заробити собі. Всі розрахунки — продукцією.

Іван КАЛИНИЧЕНКО, **власний кореспондент «Голосу України».**

Херсонська область.

Телеграфним рядком з Харкова

НЕ ВБИЛО Ж...

Побачивши, що опори, які тримали перекриття в торговому ряду Кінного ринку почали розсуватися, продавці і покупці кинулися хто куди. За мить дві залізобетонні плити розчавили все, що там залишалося. Адміністрація ринку обгородила те місце червоними прапорцями і... дозволила торгувати далі.

НЕ ПАДАЙТЕ ДУХОМ — ГОЛІЦИН ПРИЇДЕ

У Харкові створено ініціативну групу — відродження дворянського зібрання, презентація якого відбудеться приблизно через три місяці. З цієї нагоди, як повідомила місцева телекомпанія «Тоніс», з візитом до Харкова прибуде його світлість князь Голіцин.

«АЛЛО, ГРАБУЮТЬ!»

— сказав, зайшовши на хвилинку до знайомих, головний редактор тижневика «Панорама» — з його зачиненого кабінету вкрали два телефонних апарати. А на ринку телефон — до 200 карбованців.

ПРИЇХАЛИ!

Виконуючи постанову про захист ринку сільськогосподарської продукції, на виїздах з Харківщини встановлено контрольні пункти. Уже за перші дні «арештовано» по 100 тонн зерна, цукру, затримані машини з фруктами, олією, сиром...

Микола КОСИЙ,
власний кореспондент «Голосу України».

Життєпис

«І ПОСІЯНЕ ЖАТЬ...»

Володимир Винниченко та Іван Дзюба народилися в один місяць, один день. Між ними пролягло майже півстоліття. Сьогодні українці святкують 111 років від дня народження геніального українського письменника, мислителя, видатного громадського і політичного діяча Володимира Винниченка і 60-річчя видатного українського письменника критика, літературознавця, громадського і політичного діяча Івана Дзюби.

Народилися вони під одним сузір'ям — яскравим і гірким. І навіть в їх страдницькому шляху є щось спільне. Спільний біль за Україну і титанічна робота на ниві української літератури і культури.

Читачі дивуються: як він стільки встигає? Сам же Іван Михайлович живе з постійною тривогою: нічого не встигаю. Вражають горизонти його літературної роботи: ведучий радіо- і телепрограм, виступи в пресі, робота в комісії по спадщині, підготовка творів репресованих і забутих письменників, статті, книги, наукові розробки. І поза всім тим він встигає написати підбадьорливого листа молодому автору, відгукнутись рецензією на його перші книжки, поцікавитись у видавництві долею того чи іншого рукопису...

Під час роботи у видавництві «Радянський письменник» мені довелося редагувати декілька його статей для збірника «В сім'ї вольній, новій», а також його останню книжку, за яку він нещодавно отримав престижну міжнародну літературну премію фундації Антоновичів та Державну премію УРСР імені Т. Шевченка. Окрім того, Іван Михайлович довгий час займався літературною поденщиною, писав закриті рецензії на нові рукописи. І це не були рецензії в буквальному значенні цього слова. Це були виважені фундаментальні статті, в яких він осмислював стан тогочасного літературного процесу, накреслював нові горизонти перед єдиним читачем — автором рукопису.

Я тоді думала: «Навіщо це йому треба?» Відкривати такі глибинні пласти і все для того щоб довести, що цей факт неточний, фраза анемічна, абзац малохудожній, а сюжет штучно побудований. Стільки праці і часу переведено на пересічного, але, як правило, дуже амбітного автора, який навряд чи дочитає таку капітальну працю до кінця (щоб прочитати та зрозуміти Івана Дзюбу, душа повинна таки потрудитись). І що вже таки точно — не прислухається до його зауважень. Скільки разів я умовляла Івана Михайловича написати дві-три сторінки загальних зауважень і позбутися тягаря. Він кивав головою, погоджуючись що це таки марна праця, але за пару тижнів знову приносив чималу статтю. Він інакше не міг. Це була на той час для нього єдина реальна можливість через душу і розум хоча б одного автора впливати на літературний процес, відповідальність за який він прийняв на себе.

Є східна мудрість: щаслива та людина, яка має свого вчителя. І для покоління шістдесятників, і для наступних поколінь був і є мудрий, всерозуміючий, тонкий учитель — Іван Михайлович Дзюба. Ось і вийшли в світ його колись заарештовані, замовчані твори. Діяльність його дістала заслужену оцінку в світі, і в себе на Батьківщині. І можна було б заспокоїтись, коли б уміти думати про себе. І можна було б хоч трохи дати спочинку втомленим очам і серцю. Але є в Івана Михайловича велика любов і туга. Це — Україна, народ її, справжнім патріотом яких він є. Тому і темними ночами горить його світильник, освяюючи дорогу іншим.

Наталя ДЗЮБЕНКО.

Подробиці

НИЩАТЬ ПРАПОРИ...

Суми. Синьо-жовтий прапор, подарований сумчанам Київською міськрадою та освячений патріархом Київським і Всієї України Мстиславом, було піднято в день святкування першої річниці Дня незалежності. Та в ніч з 19 на 20 липня металева щогла з нержавіючої сталі була зламана і разом з прапором вивезена невідомо куди. При цьому дісталося і пам'ятнику Кобзареві, на який, очевидно, упала щогла.

Група народних депутатів звернулася до прокуратури, КДБ, міліції з вимогою негайно розслідувати інцидент. Та вже є прецедент, коли наприкінці минулого року група невідомих також під покровом ночі вдерлася до приміщення міськвиконкому і, зірвавши синьо-жовтий прапор, досі залишається невідомою.

Тим часом замість зламаної щогли за спиною Тараса встановлено нову. Чи надовго?

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Дніпропетровськ. Серед ночі загін міліції зняв синьо-жовтий прапор, який в День незалежності України було піднято біля театру імені Т. Шевченка місцевими організаціями Руху і Демократичної партії України.

— Ще 18 липня міськвиконком запропонував організаторам незаконного встановлення прапора зняти його протягом двох годин, — прокоментував подію заступник голови міськради В. Гибриченко,— існує 167 стаття Конституції УРСР, якою державним прапором республіки визнано червоно-голубий.

У зв'язку з інцидентом перед приміщенням міськвиконкому оголосив голодовку голова крайової ради Руху І. Шулик. Він — очевидець події.

— О першій годині ночі погасло світло на вулиці Леніна. До театрального під'їзду тихо під'їхала колона автомашин. З автомобілів вийшло не менше ста міліціонерів, всі — з гумовими кийками. Нас, членів Руху, було одинадцять чоловік. Ми охороняли прапор винятково від хуліганів, з міліцією воювати не збиралися. Але коли троє дужих молодиків заходилися шматувати прапор і витирати ним руки, я не зміг витримати такої наруги — намагався вихопити прапор. Мене збили з ніг, на землі опинився і мій товариш, який кинувся мені на допомогу. Про рішення міськвиконкому зняти прапор ще 18 липня я дізнався лише наступного ранку, після інциденту на площі.

Альбіна БРАТЦЕВА.

ПАМ'ЯТН

Херсонська область. Г... цій пам'ятник жертвам ... сій та голодомору 193... червоного граніту обли... Трапилося це в глибинн... нівці. Хто?

В. Балан, заступник ... райвиконкому:

— Було таке непод... знаю, винних ще не встан...

Ю. Завіруха, працівн... ку Іванівського райв... справ:

— Шум виник з нічо... фарба з напису на граніт...

— **Але ж я сам бачи... й «Наддніпрянська прав... статувала факт сплаплю...**

— Не знаю. Звертайт...

М. Денисенко, начал... РВВС:

— Про який пам'ят... кого немає.

— **Побійтеся Бога!... урочисто був відкритий ... цевого начальства, освяч...**

— У нас є пам'ятник ... ликої Вітчизняної війни...

Іва...

Львівська область. Н... нав ще один вибух. Ць... спробу підірвати пам'я... м'янці-Бузькій. Вибух ... і значної шкоди пам'ятн... го підгрунтя, на перши... ви нам Бандеру, ми ...

Та не поспішаймо ... всі основні сили облас... ці вибухи як провокаці...

Останнім часом поча... телефонні погрози грома... ячам. Їх регулярно одер... ласної Ради, редактор в... туша» С. Герман. Про ... та письмові погрози н... жуть розповісти і ... Львівського телебачен... (йому теж погрожувал... жає вибухи і погрози ... ми.

Конфронтації, страх... викликати не вдалося... політичні діячі Львівщ... цій. Але, на жаль, вда... підозру у злочинності ... ників.

Інформагентство «Ін...

Зверніть увагу

РУХ КАЖЕ: ПРОВОКАЦ

24 липня цього року в Києві в Будинку письменників відбулася прес-конференція керівництва Народного руху України, адвоката С. Хмари Ю. Айвазяна та депутатів від опозиції Л. Скорик і В. Бойка.

Головна думка господарів зібрання, донесена до журналістів, була одностайною: таким чином проведений арешт С. Хмари — провокація сил, яким не до душі стабільність у республіці. Один з керівників Руху Б. Тернопільський характеризував дії охоронців С. Хмари як вимушений захист і повідомив, що готуються масові акції протесту проти арешту депутата. А на думку виконуючого обо... в'язки ... го УВС... заступн... які звіт... засідан... виконко... конали ...

Во... спец... дент ...

Щось новеньке!

ТАТО ПРАЦЮЄ СОЛДАТОМ

Близько п'ятдесяти юнаків, котрі мешкають у Дніпродзержинську і навесні були призвані в армію, залишилися служити у рідному місті. Домогтися цього зумів — десять місяців тривала виснажлива «нервіна боротьба», — тутешній комітет солдатських матерів.

— Наша ідея проста, зрозуміла і справедлива,— каже голова комітету Ніна Іванівна Лисогір.— Одружені хлопці, які мають дітей, повинні служити поряд з домівками і навіть матеріально підтримувати сім'ї...

Є, коротше кажучи, у Дніпродзержинську військово-будівельний загін, у нього і влилися призовники-новобранці. Бачитися зі своїми юними дружинами та проводити якийсь час із синочками або донечками — уже багато значить. Може навіть і для збереження родин. Але ж «будбатівці» ще й заробляють, як відомо, гроші, то велика частка з них відразу переказується на сім'ї.

Не можу не сказати такого: дніпродзержинському комітету солдатських матерів довелося справді виявити неабияку винахідливість та наполегливість, витримати не одну сутичку вдома і навіть військовому окрузі, доки домігся, щоб жоден одружений юнак не пішов звідси служити далі Дніпропетровської області. І тепер жінки готові поділитися своїм досвідом з солдатськими матерями та дружинами будь-якого міста чи містечка, які забажають повторити втілення прекрасної і гуманної ідеї.

Адже досвід, як писали раніше, вартий поширення.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Дніпродзержинськ.

Продиктовано в но...

РЯДОВИЙ ЧЕКАЄ ПРОКУРОРА І МАРШАЛА

Чотири доби перебуває у міському морзі тіло 22-річного Олега Петренка. Батьки прилетіли за викликом до будбату в Самару, де служив син, раніше зазначеного в телеграмі строку і побачили Олега без цинкового «мундира». Їм офіційно повідомили, що син повісився, але вони виявили на трупі багато ознак насильницької смерті і наполягають на розслідуванні. Поки що всі відмовляються проводити судово-медичну експертизу. Але батьки вирішили добитися правди і висловлюють свій протест, відмовляючись ховати Олега до порушення кримінальної справи. Протест підтримала голова Організації солдатських матерів України Людмила Трухманова, яка направила відповід... Язову і ... рору С...

Прот... Ленінс... поріжж... вини з ... тин Ра...

Олекса... влас... «Гол...

ХОЧА З

Укрінформ розповсюдив «Звернення представників офіцерських зборів військових частин і вузів Київського гарнізону до офіцерського складу Київського військового округу» в зв'язку з запланованим на 27 липня з'їздом офіцерів — громадян України, який проводитиметься рішенням II зборів Руху.

Звернення прийняте «у зв'язку з безперестанними спробами Руху та ряду ін... ших ... організ... наші р... націона... корист... ціях цілях...

«Ми ... ємося ... Сил, з... ний сво... Радянс... Республ...

«27 ... збирає...

Подробиці

НИЩАТЬ ПРАПОРИ...

Суми. Синьо-жовтий прапор, подарований сумчанам Київською міськрадою та освячений патріархом Київським і Всієї України Мстиславом, було піднято в день святкування першої річниці Дня незалежності. Та в ніч з 19 на 20 липня металева щогла з нержавіючої сталі була зламана і разом з прапором вивезена невідомо куди. При цьому дісталося і пам'ятнику Кобзареві, на який, очевидно, упала щогла.

Група народних депутатів звернулася до прокуратури, КДБ, міліції з вимогою негайно розслідувати інцидент. Та вже є прецедент, коли наприкінці минулого року група невідомих також під покровом ночі вдерлася до приміщення міськвиконкому і, зірвавши синьо-жовтий прапор, досі залишається невідомою.

Тим часом замість зламаної щогли за спиною Тараса встановлено нову. Чи надовго?

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Дніпропетровськ. Серед ночі загін міліції зняв синьо-жовтий прапор, який в День незалежності України було піднято біля театру імені Т. Шевченка місцевими організаціями Руху і Демократичної партії України.

— Ще 18 липня міськвиконком запропонував організаторам незаконного встановлення прапора зняти його протягом двох годин, — прокоментував подію заступник голови міськради В. Гибриченко,— існує 167 стаття Конституції УРСР, якою державним прапором республіки визнано червоно-голубий.

У зв'язку з інцидентом перед приміщенням міськвиконкому оголосив голодовку голова крайової ради Руху І. Шулик. Він — очевидець події.

— О першій годині ночі погасло світло на вулиці Леніна. До театрального під'їзду тихо під'їхала колона автомашин. З автомобілів вийшло не менше ста міліціонерів, всі — з гумовими кийками. Нас, членів Руху, було одинадцять чоловік. Ми охороняли прапор винятково від хуліганів, з міліцією воювати не збирались. Але коли троє дужих молодиків заходилися шматувати прапор і витирати ним руки, я не зміг витримати такої наруги — намагався вихопити прапор. Мене збили з ніг, на землі опинився і мій товариш, який кинувся мені на допомогу. Про рішення міськвиконкому зняти прапор ще 18 липня я дізнався лише наступного ранку, після інциденту на площі.

Альбіна БРАТЦЕВА.

ПАМ'ЯТНИКИ...

Херсонська область. Перший на Херсонщині пам'ятник жертвам сталінських репресій та голодомору 1932—1933 років із червоного граніту облили чорною фарбою. Трапилося це в глибинному райцентрі Іванівці. Хто?

В. Балан, заступник голови Іванівського райвиконкому:

— Було таке неподобство. Наскільки знаю, винних ще не встановили.

Ю. Завіруха, працівник карного розшуку Іванівського райвідділу внутрішніх справ:

— Шум виник з нічого: просто потекла фарба з напису на граніті.

— Але ж я сам бачив чорну пляму, та й «Наддніпрянська правда» 25 червня констатувала факт сплюндрування пам'ятника...

— Не знаю. Звертайтеся до начальства.

М. Денисенко, начальник Іванівського РВВС:

— Про який пам'ятник мова? У нас такого немає.

— Побійтеся Бога! ...н стоїть ...парку, урочисто був відкритий у присутності місцевого начальства, освячений священиками...

— У нас є пам'ятник Леніну, воїнам Великої Вітчизняної війни, а такого не знаю...

Іван ФЕДОРЕНКО.

Львівська область. На Львівщині пролунав ще один вибух. Цього разу зроблено спробу підірвати пам'ятник Леніну у Кам'янці-Бузькій. Вибух був невеликої сили і значної шкоди пам'ятникові не завдав. Його підгрунтя, на перший погляд, очевидне: ви нам Бандеру, ми ... — Леніна ...

Та не поспішаймо ...бити висновків ...адже всі основні сили області офіційно оцінили ці вибухи як провокації.

Останнім часом почастішали письмові і телефонні погрози громадсько-політичним діячам. Їх регулярно одержують керівники обласної Ради, редактор вечірньої газети «Ратуша» С. Герман. Про подібні нічні дзвінки та письмові погрози на свою адресу можуть розповісти і комуністи. Оглядач Львівського телебачення В. Гаврилишин (йому теж погрожували неодноразово) вважає вибухи і погрози ...ками од... системи.

Конфронтації, страху людям у ... масках викликати не вдалося: надто загартовані політичні діячі Львівщини головних орієнтацій. Але, на жаль, вдалося інше: посіяти підозру у злочинності дій політичних суперників.

Інформагентство «Інтелект». (Скорочено).

Зверніть увагу

РУХ КАЖЕ: ПРОВОКАЦІЯ

24 липня цього року в Києві в Будинку письменників відбулася прес-конференція керівництва Народного руху України, адвоката С. Хмари Ю. Айвазяна та депутатів від опозиції Л. Скорик і В. Бойка.

Головна думка господарів зібрання, донесена до журналістів, була одностайною: таким чином проведений арешт С. Хмари — провокація сил, яким не до душі стабільність у республіці. Один з керівників Руху Б. Тернопільський характеризував дії охоронців С. Хмари як вимушений захист і повідомив, що готуються масові акції протесту проти арешту депутата. А на думку виконуючого обов'язки начальника Київського УВС А. Котенка та його заступника В. Шапошника, які звітували 22 липня на засіданні Київського міськвиконкому, вони тільки виконали ухвалу суду.

Володимир СКАЧКО,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Реалії

ТОРГУВАТИ НІЧИМ І Н...

Ми вже звикли, що селяни приїжджають до міста, щоб придбати найнеобхідніші речі. Очевидно, в Житомирську область таких поїздок значно побільшає. Цей висновок можна зробити з двох фактів. У Володарсько-Волинському районі проходить істотне скорочення штатів райспоживспілки і сільських споживчих товариств. Причина — помітне зменшення товарообігу. Простіше кажучи, в сільських магазинах просто нічим торгувати.

Другий факт. У селі Верлоці Радомишльського району після весілля більшість гостей зазнала шлункового захворювання. Кілька десятків чоловік було ... Подібні випад... і в інших ... мальості з них... їдальнях не пр... не обладнанн... рігаються аб... ються.

Валерій НЕЧ...
Житомирсь...

У МАГАЗИНІ — ШИРОКИЙ ВИБІР ІНФОР...

Того дня багато херсонців поспішали на загазоване Бериславське шосе. Дехто навіть відклав поїздку на дачу. А все — через магазин по продажу легкових автомобілів Волзького заводу, який відкрився в місті.

У магазині — інформація про сучасну автомобільну техніку, тут можна зареєструвати і застрахувати покупку, обслужити її. Та відвідувачі були дещо розчаровані: до сервісу, який пропонує акціонерне товариство «Херсон-Лада», автомобілів явно не вистачає. Так і хочеться скоротити назву товариства, як у відомому анекдоті про херсонський аналог тресту Мос... м'ясо. А молит... не допоможеш... тому відкрит... церкви і освят...

Іван КАЛ...
власний ...
«Голосу Ук...»
Херсон.

Пригода

І рибку з'їсти, й до тюрми не сісти

Днями виявлено отруєну рибу в струмку поблизу села Плоске Свалявського району. Урізноманітнити своє меню вирішила група підлітків з сусіднього села Оленево, а засобом досягнення задуманого обрали... мішок хлорного вапна. Благо, воно абияк зберігалось у літньому таборі місцевого колгоспу «Весна».

Батьки порушників притягнуті до адміністративної відповідальності, справу передано до прокуратури.

Ужито заходів і до керівництва санаторію-профілакторію «Скалка», що в селі Кам'яниця Ужгородського району, яке, мабуть, теж хотіло запровадити до раціону своїх клієнтів здобуту описаним вище методом рибу. З цією метою на території «Скалки», безпосередньо в прибережній смузі ріки Уж зберігалось хлорне вапно. Сюди ж скидались без очищення стічні води. Розслідування за даними фактами загибелі риби триває.

Зросло й число тих, хто зупиняв свій вибір на такому небезпечному виді «заготівлі» риби, як застосування електричного струму. Два останні такі випадки, що трапились на Рахівщині і Міжгірщині, закінчились трагічно, Горе-рибаки загинули.

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».
Закарпатська область.

Рано ...

У Могилеві-П... тиждень трива... лодування жур... ної газети «Кр... нізує: «Краяна... ло, бо зареєст... ня минулого р... лінської консти...

прогноз справ... піхом розійшл... номери, а трет... заслін. Газета ... путатський зап... ра, де йдеться ... ня керівників ... ректор друкар... тякнув, що га... тоді, коли де... буде знято. «... зробили. Але ... явився непохи... вийшла. Г. Соб... М. Гоцуляк та ...

Факт

СІОНІСТСЬКІ ТАБОР...

У Славуті Хмельницької області працює незвичайний табір — сіоністський. Понад 400 дітей під керівництвом досвідчених українських та ізраїльських педагогів вивчають там основи єврейської історії, мистецтва, а також мову, комп'ю... верхову їзду... бір розташова... лишнього фа...

...до речі

ЩЕ ЯК БУЛИ МИ КОЗАКАМИ...

Як повідомив буковинський тижневик «Вільна Бесіда» у складі Першого корпусу Української Галицької Армії був єврейський курінь. Це повідомлення дало поштовх для написання чернівецькому барду Емілю Крупнику пісні «Єврейський курінь». На другому республіканському фестивалі «Червона рута» у Запоріжжі він представлятиме співучу Буковину.

Ярмо ...

Як свідча... дри знайдених ... верхову ... ні рушників ... ністю значно ... аналогічні ... Греції.

На жаль, н... ням тривалий... ся здебільшо... декларативна ... приємно конст... ми днями в К... них залах ... го центру То... ни пам'яток ... тури проход... продаж творі... стрів Чернігі...

Представле... понад тисячу... різних мистец... регіону — ви... ство, гончарс... кий естетични... товних виробів... чить хоча б ... лад, полумиск... навіть ярма ч... неабияку худо...

Відродженн... складається ... багатьох духо... рел. Народне... ред них відіг... роль. І водно... найбільш вра... хисне перед н... ки. Щоб хо...

Продиктовано в номер

...ИЙ ЧЕКАЄ ПРОКУРОРА І МАРШАЛА

...еребуває у ...ло 22-річ... Батьки ...ликом до ...де служив ...ченого в ...і побачили ...о «мунди...ра». Їм офіційно повідомили, що син повісився, але вони виявили на трупі багато ознак насильницької смерті і наполягають на розслідуванні. Поки що всі відмовляються проводити судово-медичну експертизу. Але батьки вирішили добитися правди і висловлюють свій протест, відмовляючись ховати Олега до порушення кримінальної справи. Протест підтримала голова Організації солдатських матерів України Людмила Трухманова, яка направила відповідні телеграми міністру Язову і генеральному прокурору СРСР.

Протягом липня лише в Ленінський район міста Запоріжжя надійшло три домовини з різних військових частин Радянської Армії.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».

ПОХОВАЛИ БАТЬКА З СИНОМ

Едуард Сульженко служив у Німеччині. Батьки отримували звідти подяки від командування. А потім — телеграма: «Ваш син загинув. Нещасний випадок». Двометровий лагідний Едуард був єдиною підтримкою для сім'ї, бо Сульженко-старший — інвалід другої групи. Батьківське серце не витримало. Їх ховали разом. На похороні були присутні представники Ленінського райвійськкомату Запоріжжя, депутати міськради, члени Запорізького комітету солдатських матерів та офіцери частини, де служив солдат.

Олександр КРИВОШЕЙ.
Запоріжжя.

ХОЧА З'ЇЗД ЩЕ НЕ ВІДБУВСЯ

Укрінформ розповсюдив «Звернення представників офіцерських зборів військових частин і вузів Київського гарнізону до офіцерського складу Київського військового округу» в зв'язку з запланованим на 27 липня з'їздом офіцерів — громадян України, який проводитиметься рішенням II зборів Руху.

Звернення прийняте «у зв'язку з безперестанними спробами Руху та ряду інших громадсько-політичних організацій внести розкол у наші ряди, розтягти армію по національних квартирах і використати її у своїх політичних цілях».

«Ми однозначно висловлюємося за єдність Збройних Сил, за вірність присязі, даній своїй Вітчизні — Союзу Радянських Соціалістичних Республік».

«27 липня під егідою Руху збирається так званий з'їзд офіцерів України. Хто і коли обирав делегатів на цей з'їзд, лишається загадкою. Чиї інтереси вони представлятимуть, якщо їх не обирали в жодному офіцерському колективі? Та й сам з'їзд проводиться всупереч думці Верховної Ради Української РСР та її постійних комісій, які займаються питаннями оборони і державної безпеки».

«Ясно одне: наступний з'їзд — чергова спроба внести дестабілізацію в обстановку на Україні, чергове намагання обманути людей, видавши думку випадкових учасників з'їзду за думки офіцерів, які проходять службу на Україні».

«...ми висловлюємо протест проти таких дій організаторів з'їзду. Тільки парламент республіки має право розглядати і вирішувати такі... питання».

«Життя... ще раз підтвердило, що армія служить тільки своєму народові...».

ГОЛОС України

…ки...

…й на Херсон… …ських репре… …933 років із …ною фарбою. …айцентрі Іва… … Іванівського … Наскільки …рного розшу… внутрішніх …юсто потекла …у пляму, та …червня кон… …пам'ятника... … начальства. Іванівського …а? У час та… …іть …парку, …сутності міс… …ященниками... … воїнам Ве… …о не знаю... …ОРЕНКО.

…щині пролу… …у зроблено …еніну у Ка… …еликої сили …е завдав. Йо… …о, очевидне: …ені… …снови… адже …йно оцінили … письмові і …олітичним ді… …ерівники об… … газети «Ра… …нічні дзвінки … адресу мо… … Оглядач Гаврилишин …разово) вва… …систе… … у масках загартовані …ації орієнта… …е: посіяти …чних супер… (Скорочено).

…а Київсько… …ка та його … Шапошника, … липня на …кого місь… … тільки ви… …ду. …СКАЧКО, …кореспон… …країни».

…ми міністру …ому проку… …я лише в … міста За… … три домо… …ьких час… …рмії. …ИЛЮТА, …спондент …».

Реалії

ТОРГУВАТИ НІЧИМ І НІДЕ

Ми вже звикли, що селяни приїжджають до міста, щоб придбати найнеобхідніші речі. Очевидно, в Житомирську область таких поїздок значно побільшає. Цей висновок можна зробити з двох фактів. У Володарсько-Волинському районі проходить істотне скорочення штатів райспоживспілки і сільських споживчих товариств. Причина — помітне зменшення товарообігу. Простіше кажучи, в сільських магазинах просто нічим торгувати.

Другий факт. У селі Верлоці Радомишльського району після весілля більшість гостей зазнала шлункового захворювання. Кілька десятків чоловік було госпіталізовано. Подібні випадки не виключені і в інших селах, бо в більшості з них у магазинах та їдальнях не працює холодильне обладнання. Продукти зберігаються абияк, часто псуються.

Валерій НЕЧИПОРЕНКО.
Житомирська область.

У МАГАЗИНІ — ШИРОКИЙ ВИБІР ІНФОРМАЦІЇ

Того дня багато херсонців поспішали на загазоване Бериславське шосе. Дехто навіть відклав поїздку на дачу. А все — через магазин по продажу легкових автомобілів Волзького заводу, який відкрився в місті.

У магазині — інформація про сучасну автомобільну техніку, тут можна зареєструвати і застрахувати покупку, обслужити її. Та відвідувачі були дещо розчаровані: до сервісу, який пропонує акціонерне товариство «Херсон-Лада», автомобілів явно не вистачає. Так і хочеться скоротити назву товариства, як у відомому анекдоті про херсонський аналог тресту Мосм'ясо. А молитвами тут, мабуть, не допоможеш, хоч на урочистому відкритті представники церкви і освятили магазин.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Херсон.

Торгівля — це мистецтво. Це наука. Що вимагає таланту і вміння.

В. И. Ленин

Точка на карті

ШЕВЧЕНКО — СТУСОВІ

Довгий час займається топонімікою Горлівки місцевий вчитель Шевченко. На його думку, рудничне селище Кондратіївка, яке виникло у 1914—1916 рр. у верхів'ях річок Бехмутки, Лугані та Кринки, було назване не на честь колишнього шахтовласника, а ім'ям ватажка селянсько-козацького повстання Кондратія Булавіна. Цікаве селище і тим, що у 1961—1962 роках вчителем української мови та літератури місцевої школи працював Василь Стус. Тому і пропонує вчитель Шевченко увічнити пам'ять колеги відкриттям меморіальної дошки.

Інформагентство «Схід».

Пригода

І рибку з'їсти, й до тюрми не сісти

Днями виявлено отруєну рибу в струмку поблизу села Плоске Свалявського району. Урізноманітнити своє меню вирішила група підлітків з сусіднього села Оленево, а засобом досягнення задуманого обрали... мішок хлорного вапна. Благо, воно абияк зберігалось у літньому таборі місцевого колгоспу «Весна».

Батьки порушників притягнуті до адміністративної відповідальності, справу передано до прокуратури.

Ужито заходів і до керівництва санаторію-профілакторію «Скалка», що в селі Кам'яниця Ужгородського району, яке, мабуть, теж хотіло запровадити до раціону своїх клієнтів здобуту описаним вище методом рибу. З цією метою на території «Скалки», безпосередньо в прибережній смузі ріки Уж зберігалось хлорне вапно. Сюди ж скидались без очищення стічні води. Розслідування за даними фактами загибелі риби триває.

Зросло й число тих, хто зупиняв свій вибір на такому небезпечному виді «заготівлі» риби, як застосування електричного струму. Два останні такі випадки, що трапились на Рахівщині і Міжгірщині, закінчились трагічно. Горе-рибаки загинули.

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».
Закарпатська область.

...Тим часом

Рано «Краянам» до ресторану

У Могилеві-Подільському вже тиждень триває політичне голодування журналістів незалежної газети «Краяни». Дехто іронізує: «Краянам» не пощастило, бо зареєструвалися 5 грудня минулого року, в день сталінської конституції. Схоже, цей прогноз справджується. З успіхом розійшлися перші два номери, а третьому поставлено заслін. Газета мала подати депутатський запит Ігоря Винокура, де йдеться про зловживання керівників на місцях. Директор друкарні В. Танчук натякнув, що газета вийде лиш тоді, коли депутатський запит буде знято. «Краяни» цього не зробили. Але й директор виявився непохитним. Газета не вийшла. Г. Собко, А. Анцибор, М. Гоцуляк та В. Мельник розпочали голодування навпроти міськвиконкому. На сесії міськради якраз ішлось про дотримання соціалістичної законності. Депутати чомусь подумали, що голодуючі заважатимуть їм недовго. Але місто вирувало, люди вимагали «захистити гласність і демократію». Тоді міськвиконком заявив, що доля газети залежить не від них і навіть не від директора видавництва, а від начальника облуправління у справах поліграфії В. Федорова. Виявилось — він ні при чому. Г. Собко та А. Анцибор продовжують голодувати.

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.

Уточнюємо

ПАПИНІ ДІТИ

10—16 серпня в Ченстохові (Польща) відбудуться Всесвітні дні молоді. Ідея їх скликання належить Іоанну Павлу II. Очікується участь у форумі близько мільйона юнаків та дівчат з різних континентів світу. Серед них будуть і посланці України, у тому числі Закарпаття. В області вже розпочато формування груп.

Уряд Польщі зобов'язується забезпечити юних паломників всіма необхідними умовами. На період урочистостей відміняються навіть в'їзні візи.

Микола БЕРЕГОВИЙ.

Факт

СІОНІСТСЬКІ ТАБОРИ

У Славуті Хмельницької області працює незвичайний табір — сіоністський. Понад 400 дітей під керівництвом досвідчених українських та ізраїльських педагогів вивчають там основи єврейської історії, мистецтва, а також мову, комп'ютерну грамоту, верхову їзду. Цікаво, що табір розташовано на місці колишнього фашистського концтабору. Сіоністські табори, організовані Асоціацією єврейських громад і організацій республіки, працюють також на Буковині та Дніпропетровщині.

(УЦАІ).

Знахідки

ДЕ ХАЗЯЇН?

Ще не вщух ажіотаж навколо цінних знахідок на розкопках у центрі Черкас, як нова сенсація. Знайдено великий могильник, поховання добре збереглося й датується II—V століттями нашої ери. З вигляду похованих можна зробити висновок, що це — раби. Отже, десь неподалік мусить бути похований і багатий хазяїн. Але де?

Втім, ситуація звична: рабів — скільки завгодно, а хазяїна треба шукати довго.

Лідія ТИТАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Черкаси.

...до речі

ЩЕ ЯК БУЛИ МИ КОЗАКАМИ...

Як повідомив буковинський тижневик «Вільна Бесіда» у складі Першого корпусу Української Галицької Армії був єврейський курінь. Це повідомлення дало поштовх для написання чернівецькому барду Емілю Крупнику пісні «Єврейський курінь». На другому республіканському фестивалі «Червона рута» у Запоріжжі він представлятиме співучу Буковину.

Навколомистецькі новини

Ярмо як художня цінність

Як свідчать фахівці, меандри знайдених на Чернігівщині рушників своєю витонченістю значно перевищували аналогічні вироби давньої Греції.

На жаль, народним творінням тривалий час відводилася здебільшого другорядна, декларативна роль. Тому приємно констатувати, що цими днями в Києві у виставочних залах культурологічного центру Товариства охорони пам'яток історії та культури проходить виставка-продаж творів народних майстрів Чернігівщини.

Представлені вироби, а їх понад тисячу, відносяться до різних мистецьких напрямків регіону — вишивка, різьбярство, гончарство. Про високий естетичний рівень побутових виробів українців свідчить хоча б те, що, наприклад, полумиски, рушники і навіть ярма часто становили неабияку художню цінність.

Відродження національне складається з відродження багатьох духовних першоджерел. Народне мистецтво серед них відіграє особливу роль. І водночас воно чи не найбільш вразливе й беззахисне перед наступаючим ринком. Щоб хоч якось вижити, деяким майстрам доводиться «наганяти вал», спрощуючи техніку візерунків. Це може призвести до втрати справді народного духу. Підтримати митців спроможна лише держава. А так...

— Щоб організувати подібну виставку, треба платити за оренду залів, — розповідає Марина Чудна, завідуюча виставочними залами. — Без цього немає змоги продемонструвати свої твори. А розмір платні не кожному по кишені. Отак і може залишитися народне мистецтво ні з чим.

Прогнози не оптимістичні. Вихід, хоч як це не оригінально, слід вбачати у державній допомозі. І не лише матеріальній. Можна, скажімо, розгорнути спонсорський рух, інші акції, щоб відродити школи народних майстрів України. Щоб наші далекі нащадки могли порівнювати, скажімо, рушники XX століття з рушниками гетьманської доби і при цьому не червоніти.

Володимир ТЕТЕРУК.

ПОХОВАЛИ БАТЬКА З СИНОМ

Едуард Сульженко служив у Німеччині. Батьки отримували звідти подяки від командування. А потім — телеграма: «Ваш син загинув. Нещасний випадок». Двометровий лагідний Едуард був єдиною підтримкою для сім'ї, бо Сульженко-старший — інвалід другої групи. Батьківське серце не витримало. Їх ховали разом. На похороні були присутні представники Ленінського райвиконкому Запоріжжя, депутати міськради, члени Запорізького комітету солдатських матерів та офіцери частини, де служив солдат.

Олександр КРИВОШЕЙ.
Запоріжжя.

ПОГОДА

Сьогодні на півночі, а завтра — по Україні, крім східних областей, короткочасні дощі, грози, місцями шквали, 15—20 метрів на секунду. Температура вдень 23—29, на півдні, а завтра і на сході до 23, у західних, а завтра в північних областях 18—24, вночі 12—17 градусів.

По Київській області сьогодні вдень без опадів, вітер змінних напрямків, 3—8 метрів на секунду, температура 24—29 градусів.

…Д ЩЕ НЕ ВІДБУВСЯ

…політичних …розкол у …и армію по …тирах і ви… …їх політич… … висловлю… …Збройних …рисазі, да… … — Союзу …алістичних …ідою Руху …аний з'їзд офіцерів України. Хто і коли обирав делегатів на цей з'їзд, лишається загадкою. Чиї інтереси вони представлятимуть, якщо їх не обирали в жодному офіцерському колективі? Та й сам з'їзд проводиться всупереч думці Верховної Ради Української РСР та її постійних комісій, які займаються питаннями оборони і державної безпеки».

«Ясно одне: наступний з'їзд — чергова спроба внести дестабілізацію в обстановку на Україні, чергове намагання обманути людей, видавши думку випадкових учасників з'їзду за думки офіцерів, які проходять службу на Україні».

«...ми висловлюємо протест проти таких дій організаторів з'їзду. Тільки парламент республіки має право розглядати і вирішувати такі... питання».

«Життя... ще раз підтвердило, що армія служить тільки своєму народові...».

Черговий по випуску новин
Костянтин ПАРИШКУРА.
Тел. 446-61-13.

ДВІ МОДЕЛІ СУСПІЛЬСТВА

Суб'єктивні нотатки після поїздки до Сполучених Штатів Америки

Голова Радянської районної Ради народних депутатів Києва Микола Тищенко нещодавно побував у США. Спілкуючись з юристами і економістами, студентами і робітниками, Микола Васильович уважно прислуховувався до їх думок, спостерігав їх спосіб життя і порівнював його з нашим, міркував про шляхи виходу нашої країни із кризового стану. Цей його своєрідний неофіційний звіт перед виборцями і пропонуємо увазі наших читачів.

В США змінюються президенти і сенатори, мери і губернатори, республіканців заступають демократи, а економічно-соціальний розвиток не зупиняється. Навпаки, невпинно йде вперед, вбираючи у себе світовий досвід.

Усе це пов'язане й обумовлене Законами Свободи. Підкреслюю, Законами, а не нормотворчими документами галузевих структур різних ланок державної влади чи то Рад різних рівнів.

Свобода преси, зборів, свобода слова дозволяє переконувати, займатися пропагандою, але тільки у вільній конкуренції. І політичні противники не стають ворогами, а плідно співпрацюють заради загально-особистого добробуту.

На інформаційному стенді в капітолії штату Техас привертає увагу вислів відомого німецького філософа Карла Ясперса про те, що у вільному демократичному суспільстві одні й ті ж люди не можуть тривалий час безперервно обіймати урядові посади. І це справедливо.

Знайомлячись із практикою проведення виборів, формування політичної еліти, роботи палати представників і сенату, дійшов висновку, що, принаймні, дві провідні партії США мають спільні цілі. Республіканці і демократи заради свободи і демократії роблять усе від них залежне, щоб вибори стали істинним вираженням волі народу. І не вдаючись до ретельного аналізу, а використовуючи тільки загальновідому і доступну інформацію, можна стверджувати, що у них високий рівень загальносуспільної пильності щодо зазіхань якоїсь однієї партії на тоталітарну владу. Тому партія, яка на виборах зазнає поразки, переходить в опозицію і діє з надією, що при іншому розкладі виборів і вона прийде до влади. Саме наявність впливової опозиції є обов'язковим чинником вільного суспільства, закріпленого конституцією.

Тамтешні керівні структури також не застраховані від помилок та прорахунків, але після перших же успіхів чи невдач робиться ретельний аналіз і, коли виявляється, що когось «великого» чи «малого» поплутав «біс», то йому одразу знаходять місце за греблею. Там особисті прорахунки чи колективні не перекладаються на всіх: відповідальність несе фірма, концерн, банк, президент, його команда.

АМЕРИКАНЦІ З ОСТОРОГОЮ СПОГЛЯДАЮТЬ НАШУ ПРАЦЮ У СПРАВАХ ВНУТРІШНІХ. НАЙБІЛЬШЕ ЇХ ДИВУЄ ВІДСУТНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧИХ ДОВГОСТРОКОВИХ ГАРАНТІЙ ЩОДО КОРИГУВАННЯ І ПЕРЕБУДОВИ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ, ЗМІНИ ФОРМ ВЛАСНОСТІ І РОЗРОБКИ ЦІЛЬОВИХ ПРОГРАМ.

В ТІМ, не варто геть усе автоматично переносити на наш грунт так само, як не варто відмовлятися від того, що може ще послужити. Подобається це комусь чи ні, але вперше в капіталістичній системі практику поміркованої централізації впровадив Ф. Рузвельт, коли Америка виходила з депресії 30 років. Президент встановив єдині ціни від Аляски до Техасу, причому не тільки на товари споживання та побуту, а й на засоби виробництва. Все це було закріплено антимонопольним законом, який стримував і утискував інтереси підприємців та виробників, не допускаючи штучного завищення цін, і, головне захищав і надійно захищає інтереси масового споживача.

І сьогодні нам є чому позаздрити. Рівень заробітної плати робітників і службовців при валовому національному продукті 5200 мільярдів доларів становить 3200 мільярдів доларів, або 62 відсотки. Ми маємо ВНП — 924 мільярди карбованців, а на заробітну плату йде 335 мільярдів карбованців, або 36 відсотків.

Там президент, уряд, сенат розуміють, що стихія, перевиробництво чи монопольність в економіці — це біда не тільки того чи іншого підприємця, це лихо суспільства, змушеного пускати на вітер матеріальні і людські ресурси. Тому в США діють близько 500 великих фірмових угруповань, які майже до 90 відсотків продукції збувають у вигляді державного замовлення, бо це гарантія розв'язання завдання будь-якої технічної чи організаційної складності. І відповідно держава їх за це поважає і підтримує. Відтак і робітники прагнуть потрапити туди на роботу, оскільки це значною мірою забезпечує фірму від банкрутства і, відповідно, робітників від звільнення.

Ми чомусь замовчуємо і такий факт, що у Швеції, США та інших провідних країнах коригується погляд і на власність. Вони більше схиляються до колективних форм, а нам підсовують власника, одноосібника. Невже не розуміємо, що нас штовхають до початкових форм капіталізму і роблять це з дивовижними легковажністю та невіглаством. Вводяться і нав'язуються поняття конкуренції, свободи ринку, приватизації, безробіття. Мовчать «ліві» і «праві», мовчать ті, хто вже дещо нагромадив. І зовсім ніхто не думає про те, яка доля чекає більше як дві третини нашого суспільства. Чи будуть сумирно мовчати ті прогнозовані 30 мільйонів безробітних?

І вже плодяться спільні підприємства від АНТів до інших з «багатомільярдними намірами». Допомога ж, яку пропонують нам західні бізнесмени, в основному зводиться до організаційно-управлінського забезпечення технологічного процесу. А за це вивозиться дефіцитна сировина, мають місце зазіхання на кваліфіковану робочу силу, енергоресурси. Дожилися до того, що вже не менше половини цих ресурсів пливе за кордон. Невже не бачимо: допомагають нам чи обкрадають нас?

Існуюча роками жорстока централізація системи управління і керування, німе виконання вказівок Центру, абсолютна непідзвітність і безвідповідальність союзних відомств перед мільйонами трудящих фактично вбили талановитість нашого народу, його творчий потенціал, повагу до самого себе, свого підприємства, міста та країни.

Згадаймо багаторічну гонку за обсягами, яка довела застаріле обладнання до остаточного розвалу. А саме в цей час Захід удосконалював технологію, якість продукції. Наші метри економіки пропонують тепер купити західну технологію. Їм і на думку не спадає, що тим самим ми добровільно заганяємо себе у пастку. Бо ж хіба західні промисловці такі вже наївні, аби своїми руками творити конкурента? В переважній більшості вони віддадуть нам те, що вже давно застаріло.

А ТИМ часом поки вирують парламентські баталії, спритники ведуть, так би мовити, самочинний перерозподіл того, що було створено тяжкою працею мільйонів селян, робітників, і через «вірних» народних обранців проштовхують нормотворчі документи, закони та акти щодо закріплення права на всю цю вакханалію.

Там подібна практика карається законом, хоч би хто його порушив: президент, сенатор чи звичайний робітник.

І найбільше мене дивує те, що республіканські та союзні парламентарії, які роз'їжджають по закордонах із найрізноманітнішими місіями, не помічають, а може, навмисне замовчують, що «там», приміром, ті або інші рішення, які виносяться чи то постійними комісіями, чи то палатами представників, проходять експертну перевірку на узгодженість з конституцією, законами США і конкретного штату. І, за їхніми словами, не доведи Господи, аби комусь заманулося «проштовхнути» якийсь антиконституційний чи протизаконний акт, як тут же засоби масової інформації, опозиційні групи зроблять набутком гласності персонально «творців» документа. Ніхто не хотів би опинитися в подібній ситуації, бо це вже не просто небезпечно, а й часто є кінцем кар'єри. З людиною, яка посягнула на порушення конституційного закону, більше ніхто не захоче мати справу. Саме конституційний суд, незалежний і всенародно обраний, пильнує, контролює і захищає права не просто всіх, тобто аморфного народу, а права кожного конкретного громадянина. І ця конкретність закріплена законом.

ВОНИ розуміють і підтримують нас у перебудові зовнішніх відносин. Однак із осторогою споглядають нашу працю у справах внутрішніх. Найбільше їх дивує відсутність законодавчих довгострокових гарантій щодо коригування і перебудови виробничо-економічної системи, зміни форм власності і розробки цільових програм по використанню величезного потенціалу наявних людських ресурсів.

Більшість тамтешніх політиків і економістів сторожко сприймають нашу пропагандистську затятість щодо неосмисленої приватизації, роздержавлення, вільних цін, іноземних інвестицій, посередницьких кооперативів, концернів, асоціацій. Вони, а не наші економісти та народні обранці, радять нам іти шляхом поступового вдосконалення поетапного викорінення хиб практики керування, не цураючись і існуючої вже планової системи. І слушно попереджають: «Ні банківські ігри, ні зміна власника, ні вільний ринок самі по собі вашу економіку не піднімуть». Знизують плечима з приводу нашого реформаторства, кажуть, що складається враження, ніби ми із заплющеними очима кидаємося в хаос, гільйотинуємо одне міністерство, плодимо на його місці нове, а згодом знову повертаємося до попереднього варіанту. І ця думка справді близька до істини: вчора ми були за держзамовлення, сьогодні — проти, вчора — за вільну економіку, а нині за її керованість, пов'язану з черговими іноземними мільярдними позиками тощо.

Тому потрібно озирнутися довкруг себе і не ламати все підряд, а спочатку все добре обміркувати і спробувати власні недоробки та хиби перетворити на переваги. Раціональний Захід іде саме цим шляхом. А це нелегко, бо такий шлях потребує нестандартних економічних рішень і навіть відкриттів, та ми мусимо це зробити, щоб наша економіка остаточно не впала у безодню, з якої не вибратися.

Мусимо виробити і привести в дію вітчизняний механізм, який збудив би творчу енергію робітників, об'єднати зусилля робітників з енергією наукового потенціалу та управлінських ланок. Але тут потрібен чіткий механізм, результатом якого стала б висока продуктивність і якість праці. Тобто слід створити антимонопольний закон, адже сьогодні продукція перебуває в руках виробничників, а не комерсантів, банкірів чи біржових маклерів. Опрацювати таку систему, яка обумовлювала б зацікавленість результатами своєї праці, сприяла б науково-технічному прогресу, технічній творчості інженерно-технічного персоналу, вчених та конструкторів.

До того ж ми маємо повне безладдя на виробничому терені. Центр посилається на республіку, республіка — на центр. Де ж тоді суверенність України?

Цей бурхливий потік подій не скоро увійде в береги, а скоріше навпаки розіллється ширше. Не тільки компартію, але й усі інші політичні сили чекають великі труднощі і випробування.

Тож станемо реалістами. Годі вже кивати один на одного: і тим, хто формував свої погляди за класиками, і тим, хто вже відійшов від них, і тим, хто стоїть на позиціях реального, а не войовничого демократизму. Важливо докласти всіх зусиль, аби виробити нашу власну модель побудови суспільства злагоди і добробуту.

Микола ТИЩЕНКО, голова Радянської районної Ради народних депутатів, кандидат економічних наук.

Київ.

СУВЕРЕНІТЕТ, АЛЕ ЯКИЙ?

Драматизм і надзвичайна вагомість сьогоднішнього моменту в історії України визначаються, зокрема тим, що центральні органи Союзу активно підштовхують її (в числі інших республік) до підписання вже найближчим часом Союзного договору. Виникає реальна загроза, що Україну буде втягнуто в федеральну угоду раніш аніж нашому законодавчому органові вдасться конституювати її державність, захистити задекларований суверенітет через прийняття нової Конституції. Сьогодні ми пропонуємо вашій увазі першу частину статті співробітників Львівського відділення Інституту економіки АН УРСР Степана Вовканича та Бориса Мар'єнка про поштове соціологічне опитування з питань державного суверенітету України.

Намагаючись якомога швидше опрацювати і затвердити прикмети державності України, Верховна Рада визнає, що демократичні принципи нашого державного устрою, проголошені Декларацією про суверенітет, вимагають аби вибір цих прикмет було зроблено відповідно до волі народу. Оскільки ж усі питання, за допомогою яких можна було б з'ясувати думку населення, неможливо та й недоцільно виносити на всенародний референдум, певним орієнтиром для Конституційної Комісії повинна служити відповідна соціологічна інформація.

У зв'язку з цим Львівське відділення Інституту економіки АН УРСР провело соціологічне опитування на тему: «Суверенітет, але який?». Анкету під такою назвою було надруковано у газетах «За вільну Україну», «Молода Галичина», «Поклик сумління» та «Ратуша». На жаль, не погодилися вмістити цю анкету газети «Вільна Україна», «Львовская правда» та «Слава Родины», чим виявили своє негативне ставлення навіть до ідеї суверенності України. Це позбавило багатьох громадян, зокрема російськомовних, можливості висловити свою точку зору щодо ознак суверенності своєї держави, а соціологів — можливості одержати «симетричний» матеріал, який рівномірно відображав би погляди людей різних політичних переконань та орієнтацій.

У результаті опитування було одержано понад 6,5 тисячі анкет, в тому числі 5250 з Львівщини і 1450 — з інших областей (переважно через газету «За вільну Україну», яка має широку республіканську передплату). В цілому у дослідженні репрезентовано практично усі області республіки. Надійшла також більш як сотня листів та багато інших додатків до заповнених анкет. Треба зважити на те, що на анкету відгукнулася найбільш активна частина читачів. Серед респондентів виявилося 33 відсотки робітників, 23 — інженерно-технічних працівників, 18 — працівників освіти, 18 — культури, науки, охорони здоров'я, 15 — пенсіонерів, 9 — студентської та учнівської молоді.

Беручи до уваги загальні показники, що відображають позиції і прагнення учасників проведеного опитування по Україні в цілому, слід насамперед зазначити одностайне позитивне ставлення респондентів як до Декларації 16 липня 1990 року, так і до конкретних ідей, пов'язаних з впровадженням у республіці тих чи інших атрибутів державності. Зокрема, практично усі опитувані (близько 98 відсотків) зустріли Декларацію з задоволенням, хоча й розділилися навпіл за емоційним забарвленням переживань: в 49,2 відсотка переважала радість, в 48,4 відсотка — тривога за реалізацію суверенітету. Частка осіб, яких факт прийняття Декларації залишив байдужими, не становить навіть одного відсотка.

Щодо назви держави, то кожний другий респондент висловився за найбільш лаконічну — Україна (50,2 відсотка), що найкраще відповідає практиці цивілізованого світу. Четверта частина надала перевагу назві «Республіка Україна», а приблизно кожний чотирнадцятий респондент — «Соборна Україна». Назву «Українська Народна Республіка» підтримало майже 4 відсотки опитаних, а «Радянська Україна», яка задекларовує і фіксує сьогоднішній державний устрій, — лише 1,1 відсотка.

Із запропонованих для оцінки варіантів назви вищої законодавчої влади найбільшу підтримку одержав «Парламент» (39 відсотків), другу позицію займає «Народна Рада» (близько 23 відсотків), третю розділили такі назви, як «Народне віче» і «Центральна Рада», проте кожен з цих варіантів схвалила тільки сьома частина опитаних (по 14—15 відсотків). Врешті, існуюча нині назва «Верховна Рада» подобається лише одному з тринадцяти учасників анкетування (7,6 відсотка). Треба думати, що такий прикрий для сьогоднішньої Ради результат є не тільки наслідком невдоволеності діяльністю законодавчого органу теперішнього скликання, скільки виявом міцної пам'яті про маріонеткову активність усіх попередніх Рад, які здебільшого виконували роль псевдодемократичної ширми для сваволля адміністративно-командних структур.

При розгляді запропонованих варіантів найменувань першої службової особи держави симпатії респондентів порівну розділилися між титулами «Президент» і «Гетьман» (44 і 45 відсотків). За традиційне і звичне в межах СРСР звання «Голова Верховної Ради» висловилася тільки десята частина респондентів. Це логічно пов'язується із щойно зазначеним ставленням до назви вищого органу: своєрідним продовженням його негативної оцінки є відповідна позиція щодо титулу, який має носити його керівник[1].

Більшість анкетованих (56,5 відсотка) вважає, що міністр оборони суверенної України має бути цивільною особою, в той час як за його військовий статус висловився лише кожний третій (35 відсотків).

Пропозиції щодо назви основної грошової одиниці розподілилися таким чином: 54 відсотки опитаних виступають за назву «гривна», близько 35 відсотків хотіли б зберегти назву «карбованець». Найменування «червінець» подобається кожному 12-му респондентові (8,2 відсотка).

Особливої уваги заслуговує ставлення респондентів до впровадження нових державних свят України, оскільки в ньому прожективно позначається глибинна позиція населення щодо процесів суверенізації нашої держави. Так, переважна більшість респондентів висловилася за визнання державним святом дня проголошення Декларації про державний суверенітет України (76 відсотків) та майбутнього дня прийняття Конституції суверенної України (70 відсотків). Що стосується святкування майбутнього дня підписання нового Союзного договору, то більшість респондентів (майже 66 відсотків) не погоджується з такою ідеєю.

Треба зазначити, що саме за позицією щодо впровадження цього свята найістотніше відрізняються різні регіони України. Якщо в Східному, Центральному і Південному регіонах день підписання Договору про входження в Союз суверенних держав схильна вважати святковим більшість опитуваних (відповідно 83, 68 і 65 відсотків), то у Західному регіоні, а також Києві таку пропозицію підтримала лише приблизно третина респондентів. При цьому «всередині» регіонів — ще більш разючі відмінності. Зокрема, на Львівщині згадане свято схильні визнати лише близько 5 відсотків опитаних. Ще більш цікаво, що за ставленням до перспективи такого свята кардинально відрізняються «підрегіони» Південної України: якщо в індустріальних областях за його впровадження виступили більш ніж дві третини респондентів (71 відсоток), то в причорноморських — лише 41.

Що ж стосується інших проблем, винесених через пресу для обговорення громадянами України, то одним з найголовніших висновків опитування є надзвичайно висока одностайність у позиціях представників практично усіх регіонів і окремих областей республіки. Ця одностайність особливо впадає у вічі при аналізі показників, які характеризують ставлення до Декларації про державний суверенітет. Воно є послідовно позитивним не тільки в зазначених регіонах, а й в усіх областях України, з тією лише відмінністю, що мешканців Києва та Центральної України характеризують здебільшого оптимістичні почуття, пов'язані з прийняттям Декларації, тоді як у Східній, Південній, а також Західній Україні у людей переважає тривога за можливість реального втілення суверенітету. Винятком серед областей Західної України становить Галичина, де, як, до речі, і у Причорноморській зоні Південної України почуття радості та тривоги збалансовані.

Деякі відмінності між виділеними регіонами виявились і в поглядах громадян на окремі ознаки державності. Проте ці відмінності полягають не в протиставленні позитивних і негативних оцінок щодо суверенітету, а виключно у трактуванні його якісних параметрів. Так, якщо у Києві та в західних областях частіше лунають голоси за найлаконічніше найменування — Україна або ж за назву «Українська Народна Республіка» (що найбільш притаманне Галичині, зокрема Львівщині, і має цілком зрозумілі історичні корені), то в усіх інших регіонах спостерігається розбіжність у виборі між запропонованими варіантами.

Цікаво також, що представники східних областей разом з південно-індустріальними та західними (особливо Львівщини) частіше віддають перевагу назві «Парламент» для законодавчої влади республіки від 42 до 49 відсотків). тоді як респонденти з Києва найчастіше схвалюють назву «Центральна Рада» (35 відсотків).

Степан ВОВКАНИЧ, завідуючий відділом соціологічних досліджень Львівського відділення Інституту економіки АН УРСР;

Борис МАР'ЄНКО, завідуючий відділом соціально - психологічних проблем управління Львівського відділення Інституту економіки АН УРСР.

Від редакції: продовження матеріалу ви зможете прочитати в наступному випуску «Суспільного барометра».

Сподіваємось, що ця публікація не залишить наших читачів байдужими. Запрошуємо всіх до розмови про прикмети державного суверенітету України.

Фото Вячеслава ПУШКАРЬОВА.

[1] Слід, однак, зазначити, що при виборі того чи іншого варіанту атрибутів державності від учасників опитування вимагалося висловитися лише за ту чи іншу назву, а не за форму реалізації влади, яка виробляється виключно в процесі законотворчої діяльності законодавчих органів.

Експрес-новини

Офіційні представники США висловлюють припущення, що президент Буш наступного тижня під час зустрічі на найвищому рівні в Москві дасть Радянському Союзові статус найбільшого сприяння в торгівлі, що означає найнижче оподатковування Сполученими Штатами імпортних товарів з СРСР.

* * *

Законодавці Югославії закликали до усунення кризи в країні шляхом переговорів і визнання рівноправності всіх причетних сторін. Скупщина висунула такий заклик під час недавньої сесії в Белграді. Депутати Словенії і Хорватії не брали участі у цих засіданнях.

* * *

Прем'єр-міністр Ізраїлю Шамір висловив готовність до безпосередніх зустрічей із Сирією чи будь-якою арабською державою. Шамір мав на увазі сирійського президента Асада, коли в своєму виступі по ізраїльському телебаченню сказав: «Він хоче випробувати мене, а ми готові випробувати його».

* * *

Закінчився строк, встановлений ООН Іракові для повного виявлення усіх матеріалів та устаткування для виробництва ядерної зброї. Представник Сполучених Штатів сказав, що відмова Багдада задовольнити вимоги ООН до встановленого строку автоматично означає, що проти Іраку буде застосовано військову силу.

* * *

Відбулося засідання Ради Безпеки ООН для опрацювання механізму суворого контролю над продажем іракської нафти з метою одержання грошей для покриття коштів на закупівлю продуктів харчування. США і Великобританія вважають, що не можна допустити, щоб іракський президент Хусейн мав можливість використовувати прибутки від продажі нафти на військові цілі.

ТРАГЕДІЇ НЕ ЗАБУВАЮТЬСЯ

Власний кореспондент «Голосу України» Богдан Осадчук передає з Берліну про те, як у Німеччині проходила річниця початку гітлерівської агресії проти СРСР.

Лист з Берліна

Минув місяць із сумної річниці початку війни проти Радянського Союзу. Але слід сказати, що до неї з повагою й пошаною підійшли і німці, звернувши свою історичну пам'ять до злочинного походу нацистів, до війни, розв'язаної з метою захвату «життєвого простору» через підкорення і знищення багатьох народів.

Кілька слів про те, що побачили і почули німці напередодні 22 червня.

Протягом кількох вечорів по телебаченню показували документальний серіал про військові дії та переслідування мирного населення на Сході. Вражаючі свідоцтва. Хоча, на жаль, коментарі не завжди були відповідними до фільмових документів. Та й у багатьох статтях, радіопередачах траплялася іноді плутанина, зумовлена давнім німецьким русофільством, бо всі жертви війни були нібито росіянами. Не завжди німці пам'ятають, що страшних втрат зазнали й українці, і білоруси й інші народи.

Ще в Берліні було відкрито велику документальну виставку. Щодня перед тими документами, які нічого не приховували, викривали страхіття окупації «східних земель», проходили онуки тих, хто все це робив на Україні, у Білорусії, під Москвою або під Ленінградом. А серед людей похилого віку, що дивилися на фотографії палаючого та зруйнованого Києва чи Харкова, може, знаходились і ті, хто був до цього причетний. Тут усе було можливим, бо виставка привернула увагу багатьох людей.

Напередодні п'ятдесятої річниці трагічної дати одна з берлінських радіостанцій розповідала про сучасну Україну, але згадувала й жертв ката українського народу Еріха Коха, і труднощі повоєнної відбудови, лунали слова Голови Верховної Ради Л. Кравчука, звернені до німецького народу, цитувалося інтерв'ю Ю. Щербака про наслідки Чорнобиля, слухачі ознайомилися з поглядами міністра закордонних справ А. Зленка.

Отже, можна сказати, що загалом цей жахливий «ювілей» уже не проходив під тиском ідеологічної війни. Колись, за не таких уже й старих часів, ідеологи НДР намагалися відмежуватися від відповідальності німців за насадження страшного фашистського режиму, прикриваючись своїм нібито активним антифашизмом, не роблячи нічого для того, щоб нові покоління дізналися правду про те, як було розв'язано війну, як один тиран — Гітлер — зрадив другого ката — Сталіна, порушивши пакт 1939 року. Раніше до ідеологічного мішка разом з фашистським нацизмом кидали й інші національні та націоналістично-політичні течії без будь-якої диференціації. Лише після об'єднання Німеччини стало можливим застосування об'єктивних критеріїв в оцінці політичного клімату тих років.

Хоча, правда, і сьогодні невеличка група крайньо правих істориків намагається (слава Богу, без успіху) захищати точку зору, згідно з якою Гітлер розв'язав похід на Схід, щоб не допустити превентивної війни Сталіна проти Німеччини. Та ще деякі ліберальні історики пригадують, що крайні націоналісти серед білорусів, українців, естонців, латишів, литовців та росіян, а також націоналісти з Кавказу та Середньої Азії були готові створити свої диктатури та йти одним фронтом із Гітлером. І якщо до такого союзу фашистів і націонал-фундаменталістів не дійшло, то тільки через те, що Гітлер та його дорадники хотіли мати серед «національних меншостей» СРСР не союзників, а лише рабів. У таких поглядах якось забуто про більшість багатонаціонального населення Радянського Союзу, яка зазнала і сталінських репресій, і гітлерівської агресії.

А загалом демократична Німеччина не знімає з себе історичної вини. Тому відповідним був політичний і моральний підхід до незабутньої річниці. Тут, думаю, варто ще раз згадати звернення Л. Кравчука до німецького народу, де Голова Верховної Ради УРСР сказав, що Україна не може забути про трагічне минуле, але нині і німецькі, і українські сучасні покоління хочуть жити в мирі, злагоді з відчуттям європейської солідарності. І Україна з розумінням приймає прояви доброї волі та морального співчуття з боку Німеччини.

Наш прес-клуб

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

Жодний європейський кордон не був змінений шляхом насилля протягом 46 років. Це був найтриваліший період спокою в сучасній європейській історії, що нині поставлено в Югославії під загрозу двома її республіками, які відокремились. США і європейські співтовариства нагадали цим республікам, що вони не будуть визнані незалежними державами.

«Вашингтон пост» (США).

* * *

Росії залишається тепер тільки кусати лікті після того, як стільки років пішло на підготовку, причому неоковирну, інженерів для країн «третього світу». Сьогодні перебудова все поставила під сумнів. Якщо російська інтелігенція привела соціалізм до загибелі, то в яку прірву можуть укинути наш континент кадри, підготовлені в СРСР? Кремль роздратований тим, що допомога у формуванні кадрів для «третього світу» обійшлась у мільярди карбованців. Радянські люди це знають, і їх розлюченість у ставленні до іноземних студентів, у першу чергу африканських, постійно зростає. Якщо їх країна досягла такого рівня бідності, кажуть вони, то все це наслідок цієї непотрібної допомоги, продиктованої перш за все помилковими ідеологічними міркуваннями.

Що стосується африканських країн, то їх ситуація ще драматичніша, вони прикро обурені СРСР і соціалістичними країнами. Навіщо вони наповнили континент такою кількістю дипломованих спеціалістів? Причому декотрі з них — фахівці в галузі ядерної фізики, інші — в питаннях астрономії. А спеціалісти з сільського господарства знаються лише в культурах, які вирощуються в районах з помірним та холодним кліматом.

«Рюмер» (Конго).

* * *

Коли генеральний секретар ЦК КПК Ц. Цземінь прибув з візитом у Москву в середині травня цього року, обстановка в СРСР не була спокійною. У Грузії та інших республіках мають місце націоналістичні заворушення. Така ж ситуація була й два роки тому, коли Михайло Горбачов відвідав Пекін. У той час там проходили масові студентські страйки.

Ця паралель приводиться не випадково. Обидві держави зустрічаються із складними внутрішньополітичними проблемами, насамперед із сепаратизмом. У Радянського Союзу — це прибалтійські та закавказькі республіки, в Китаї — Тібет. Можливо, ці труднощі й стали однією з причин зближення двох країн. Але найголовніше — це те, що як Радянський Союз, так і Китай відмовилися від ідеологічних догм. І це аж ніяк не означає їх «капітуляцію» перед Заходом.

«Хіндустан таймс» (Індія).

Інформ-шоу

КОМП'ЮТЕР ПЕРЕМОЖЕ КАСПАРОВА!

— Американський шаховий комп'ютер «Дип-СОТ II» зможе перемогти чемпіона світу Г. Каспарова, — заявив програміст ЕОМ М. Кемпбелл.

«Дип-СОТ II» має механізм, здатний аналізувати вісім мільйонів позицій за секунду, використовуючи 24 процесори. Таким чином, «ми справді зможемо зустрітися з Каспаровим, маючи шанси на успіх», додає Кемпбелл. Радянський чемпіон переміг першу модель «Дип-СОТ» у двох партіях у 1989 році, сказавши при цьому, що обов'язок людства — діяти саме так. Комп'ютер знайшов собі першу жертву в минулому році. Із загальної кількості гросмейстерів у світі (350) він обіграв датчанина Б. Ларсена.

ЩО ЗНАЧАТЬ «ВЛАСНІ» ГРОШІ

Співвласник одного з універмагів у невеличкому містечку Монтерей (штат Массачусетс) М. Форбз вирішив надрукувати власні купюри й пустити їх в обіг. Отож і став продавати своїм клієнтам «доморослі» гроші, надавши їм право купувати в своєму магазині товари із знижкою. На дев'five вкладених доларів покупці можуть купити товарів на 10 доларів. Мешканцям міста сподобалось це нововведення і багато з них запаслися цими купюрами. В результаті спритний бізнесмен швидко зібрав 5 тисяч доларів на утримання свого магазину.

ТРИ ПОСТРІЛИ — Й БЕЗПЕКА ГАРАНТОВАНА

Не на ту натрапив — так можна резюмувати фіаско, що потерпів грабіжник, який намагався проникнути серед білого дня в один з приватних будинків Йоганнесбурга. На його біду, господиня виявилася не тільки пильною, але й на рідкість рішучою особою.

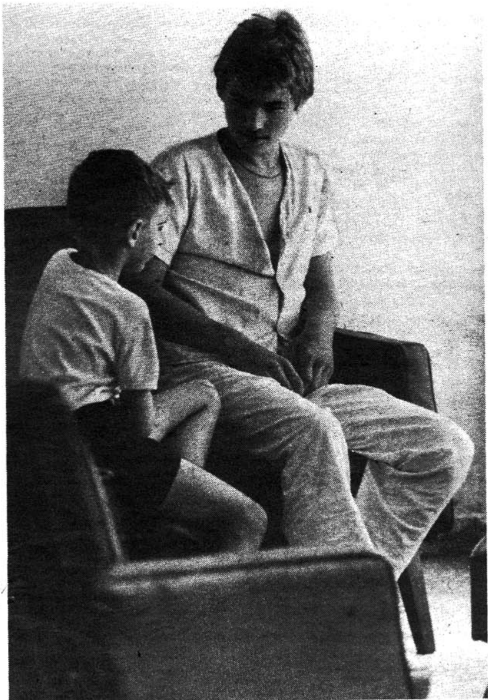
43-річна Д. Комбрінк вийшла з дому на двадцять хвилин. Повернувшись, вона побачила біля воріт невеличкий вантажний автомобіль, який помітила раніше по сусідству. Діставши з сумочки пістолет, Дайана вирішила обійти свої володіння й «спіймала» грабіжника на місці злочину: він виламував одну з дверей. Три попереджувальних постріли — й зловмисник утік, покинувши свій транспортний засіб.

У КІНОТЕАТРІ, ЯК УДОМА

У кінотеатрі «Олімпік» французького міста Нант глядачам пропонується дивитися фільми лежачи в ліжку. Їм видають піжами й постільну білизну. Єдина вимога — не лягати у взутті. У разі, якщо клієнт засинає, він матиме можливість додивитися фільм після пробудження, тому що сеанси повторюються без перерви.

Фото ТАРС.

ДЕСАНТ ГІППОКРАТА

(Закінчення.
Початок на 1-й сторінці).

І сталося це у дні, не найлегші для обох країн і обох народів. Здається, не могло статися, але — сталося!

Сьогодні Куба святкує чергову річницю штурму казарм Монкада. Ті, хто штурмував, були майже дітьми. Штурм не вдався. І це прекрасно — бо правота завжди на боці слабшого, а не на боці сильнішого.

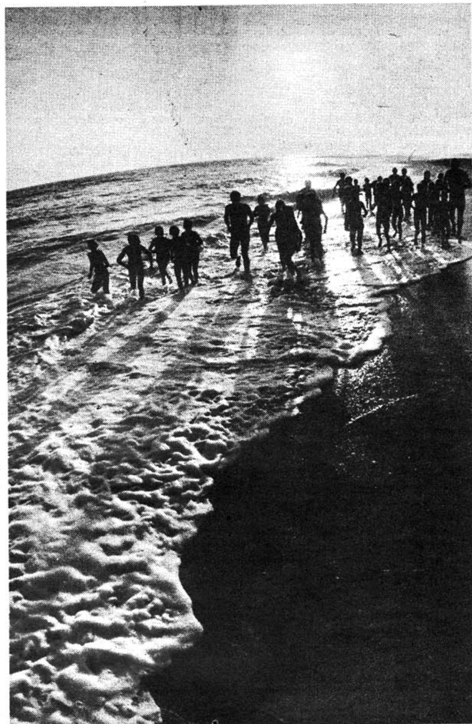
Зауважимо: вони святкують не взяття тих казарм, а тільки спробу, не перемогу, а бажання її. Правда на боці тих десантників, котрі залишають пляжі й казарми не до кінця узятими — так, щоб лишилося іншим.

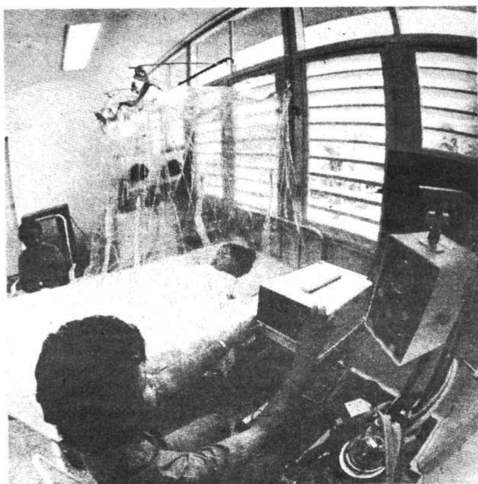
Отже, якби тоді, тридцять п'ять років тому, студентами НЕ БУЛО ВЗЯТО казарми Монкада, нині оці українські діти не висадились би на золотих берегах Куби.

Ця істина може видатися парадоксальною, але вона єдино можлива у нашому незатишному світі.

Фото Семена ХОРОШКА.

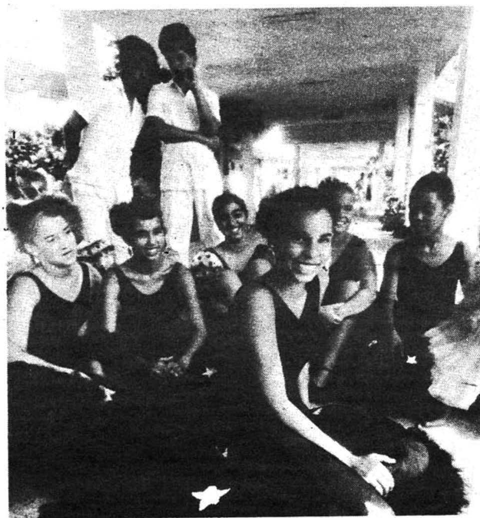
Київ — Гавана — Київ.

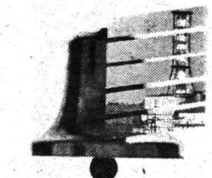
На Україні, в Білорусії, Росії сформувалися республіканські державні комітети з питань чорнобильської катастрофи. Уперше з'явилася якась система. Розроблено спершу в Білорусії, а згодом і союзно-республіканську програму ліквідації наслідків цього лиха. Втім, термін «ліквідація» неточний, багато що ніколи не вдасться ліквідувати. На п'ятому році Чорнобиля більше, ніж сто країн світу ухвалили надати допомогу республікам, що постраждали від вибуху. Впродовж останнього року в країні відбулися й тривають нині великі зрушення в політичному, державному, громадському житті. В контексті цих процесів доречно поставити питання, що ж зроблено і що треба зробити для порятунку людей, які досі живуть на уражених радіацією землях?

З цього й почалася розмова з Василем НЕСТЕРЕНКОМ — членом-кореспондентом АН БРСР, директором науково-технічного центру радіаційної безпеки «Радіометр», експертом-координатором Комісії Верховної Ради СРСР з питань розгляду причин аварії на Чорнобильській АЕС та оцінки дій посадових осіб у післяаварійний період.

Думка наших сусідів

«ПРО КАТАСТРОФУ ДІЗНАВСЯ У КРЕМЛІ...»

Якщо люди не можуть користуватись на своїй землі чистими продуктами, вони не повинні на ній жити

ІЗ ЗАБРУДНЕНИХ РАДІАЦІЄЮ БІЛОРУСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ МАЮТЬ БУТИ ВІДСЕЛЕНІ ПІВТОРАСТА ТИСЯЧ ЧОЛОВІК. ТА ЦЕ НЕ ВСЕ. НЕПРИПУСТИМЕ ВИГОТОВЛЕННЯ БРУДНОЇ ПРОДУКЦІЇ, БО ВОНА «ПЛИВТИМЕ» ПО УСІЙ КРАЇНІ. І, НАРЕШТІ, СЛІД СТВОРИТИ ЗАГАЛЬНУ СИСТЕМУ РАДІАЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ В КРАЇНІ. ОДНАК, КРІМ ДЕРЖАВНОЇ СИСТЕМИ, МАЮТЬ БУТИ ЩЕ ГРОМАДСЬКІ ЦЕНТРИ РАДІАЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ У КОЖНІЙ ОБЛАСТІ, В КОЖНОМУ СЕЛІ, НА КОЖНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ...

— Давайте-но повернімося спочатку до перших днів катастрофи. Пригадую, вже десь 2—3 травня діяла оперативна група Академії наук України під орудою академіка Віктора Івановича Трефілова. У нас, у Білорусії, таку групу очолював тодішній президент АН БРСР М. Борисевич. Складалася надзвичайна ситуація. Урядова комісія в Чорнобилі, що мала за найнезагайніше локалізувати біду, якоюсь мірою займалася також проблемами 30-кілометрової зони довкола ЧАЕС. Весь тягар викинутого вибухом 26 квітня лиха на території наших республік взяли на свої плечі українські та білоруські вчені. Що тоді відбувалося в Києві? Відомо, що не тільки кияни, а й жителі інших областей — понад 30 мільйонів чоловік — п'ють воду з Дніпра, а стан питної води таки погіршувався. З катастрофічною швидкістю поставало питання, можна чи не можна буде користуватися дніпровським джерелом. От і розробили програму «Вода» — задля порятунку всього народу.

Десь числа 20 травня прибула делегація з Мінська, у складі якої був і я, для погодження всіх питань цієї п'ятирічної програми, за якою ми потім працювали. При президії АН УРСР тоді діяв справжній військовий штаб. Там і харчувалися, там і ночували. То був нервовий вузол, куди стікалася вся інформація щодо радіоактивного забруднення територій та відповідно вжитих заходів. Співробітники Інституту ядерних досліджень АН УРСР обстежували населені пункти. Пригадую один випадок, коли оперативно доповідали в кабінеті Голови Уряду Ляшка і тут же було прийнято ухвалу виселити одне село негайно. Виселяли одразу, а вже потім готували документи, погоджували з усіма інстанціями — саме так і слід було діяти. Чи все зробили? Авжеж не все.

— Якщо з ваших слів так оперативно розв'язував термінове український прем'єр, якщо саможертовно взялися до діла спільно українські та білоруські вчені, то чому ж сьогодні ми повертаємося до чорнобильської проблеми як до нерозв'язаної?

— У нас, у Білорусії, гадаю, тому, що від початку вибуху в Чорнобилі бракувало справжніх, з почуттям відповідальності керівників. Нашій республіці дуже не повезло, не поталанило, бо на той час уже не було серед живих Петра Мироновича Машерова, який, безперечно, прислухався б до думки вчених. Вчену думку проігнорували безвідповідальні функціонери.

Минулого року я опублікував у пресі пропозиції та вимоги білоруських учених, які ми надсилали до інстанцій від перших днів катастрофи, документи, що засвідчують доробок республіканської Академії наук у той чорнобильський рік. Ми, білоруські, українські ядерники кричали й кричимо: «Відселяймо негайно людей, тут небезпечно жити!», а московські медики заперечували й заперечують, мовляв, не треба, хай живуть, це радіофобія. Та яка ж радіофобія, якщо на землях, про які йдеться, захворювання дітей порівняно з доаварійним періодом зросло вдвічі-втричі?

Введення в оману людей, непоінформованість населення про загрозу від радіації притупили його пильність, уможливили обстановку терпимості щодо смертельної небезпеки. Якби сказали правду ще 1986 року, то люди одразу б виїхали. А так кожний думає: «Добре, зачекаємо до весни, далі видно буде...» До того ж на соціальні потреби переселенців було недостатньо виділено коштів з союзного бюджету.

— Це тоді, після катастрофи одразу. А нині? Минулого року прийнято Декларації про державний суверенітет наших республік. Нічого не змінилося? Ще й досі Ільїн та Ізраель визначають, де жити-не жити в Білорусії, на Україні?

— Саме так. Хоча минулого року в Білорусії вже прийнято власні, республіканські контрольні рівні забрудненості продуктів харчування, вони вдвічі жорсткіші за союзні. Найбільшої небезпеки тепер слід чекати від продуктів харчування.

Те, що я стверджував як фахівець у 1986 році, мушу сказати й сьогодні. Якщо люди не можуть виготовляти на своїй землі чисті продукти, вони не повинні на ній жити (нині ця концепція стала загальноприйнятною). Таке відбувається на межі 10—15 $Кі/км^2$, тобто із забруднених радіацією білоруських територій маємо відселити півтораста тисяч чоловік. Я називаю повну цифру, можливо, дехто назве меншу. Але, так чи інакше, потрібні колосальні затрати, десятки мільярдів карбованців. Люди не повинні втратити ні в зарплаті, ні в житлі, ні в роботі, а головне — в здоров'ї.

Отож, найперше, маємо відселити потерпілих. По-друге, не виготовляти брудні продукти, щоб вони не «пливли» по країні. І нарешті, по-третє, взявши до уваги те, що ми допустили «розповзання» радіації за п'ять років, створити всезагальну систему радіаційного контролю в країні. Гірко, але факт: після багаторічної брехні люди не вірять державним структурам — їхнім оцінкам радіаційної безпеки, забруднення продуктів тощо. Та й не повинен, зрештою, контролювати той, хто виробляє продукцію. Контроль має бути незалежний, позавідомчий. Про нього чимало вже говорилося, але його поки що немає.

— Отож, не усвідомлює наше соціалістичне суспільство смертельної небезпеки від радіації. Чи має подібне аналогію в світовій історії? Здавалося б, що незрозуміло? Знімаймося в чому є, хоч голі, з занапащеної землі, переселяймося на чисту, окопаймося, живімо в землянках, але порятуймо здоров'я дітей, збережімо людський рід...

— Ми живемо в умовах радіаційного невігластва, я б так назвав це явище. Наш народ не знає радіаційної грамоти, не навчений елементарному. Аж тепер з'являються перші популярні брошури. Ми ще не усвідомили найголовніше: це не така подія, після якої пройде дощик, змиє всі сліди, і ми заживемо, як і раніше. Ні. Минуть століття, а люди поділятимуть історію на до й після Чорнобиля. Мусимо навчити всіх радіаційної грамоти, вмінню користуватися дозиметричною апаратурою, цим додатком до людських природних відчуттів.

Окрім державної, має бути ще одна, громадська система контролю за станом радіаційної безпеки. Треба створити громадські центри радіаційного контролю, розгорнути діяльність їх у кожній області, в кожному районі, селі, на кожному підприємстві.

— Хто ж має, на вашу думку, увійти до цих центрів?

— Безперечно, місцеві інтелігенти. Агрономи, вчителі фізики, хімії, біології тощо. Вони в змозі навчитись найнеобхіднішому та одержати посвідчення дозиметристів. У Білорусії слід створити кілька тисяч таких центрів, фінансувати їх покликані численні громадські фонди. Апаратура в них повинна бути найточніша, з чутливістю не менше 10^{-10} Кю/л, з чудовим біологічним захистом, де сам детектор міг би фіксувати випромінення продуктів. Тоді будь-хто зможе прийти й перевірити свій харч. Отож, необхідно створювати радіаційний екологічний моніторинг.

Питається, коли і яким чином я, професіонал, тодішній директор Інституту ядерної енергетики дізнався про вибух 26 квітня? Цілком випадково, на третій день катастрофи, у Кремлі, від працівника Ради Міністрів СРСР. А коли зателефонував Слюнькову, то перший секретар республіканського ЦК здивувався — про те, що сталася така велика аварія, він почув уперше від мене. Як могло таке бути в принципі? Радянські, партійні органи України мусили в перші ж хвилини катастрофи повідомити про це керівників сусідньої республіки — адже від реактора до найближчого білоруського села кілька кілометрів.

Отож, я й ставлю питання про нагальну потребу запровадити таку систему радіаційного захисту, в яку не можна втрутитися, потік інформації за якої не в змозі ніхто припинити, спотворити в разі аварійної ситуації.

Ну, добре, цей реактор РБМК — один із 16, але ж ще 15 працюють! За моєю оцінкою, вони дуже далекі від ступеня надійності за міжнародними нормами, приміром, порівняно з реакторами в США чи Франції. Тому й тривожить мене потенційна можливість подібної аварії на інших атомних електростанціях у нашій країні. Систему безпеки треба будувати на основі стаціонарних центрів контролю, де мають бути встановлені альфа-, бета-, гамма-радіометри, інформація з яких прочитується на комп'ютерах автоматично в республіканських, обласних, районних центрах. Якщо радіаційний фон підвищиться десь вище від допустимої норми, то в такому разі про це знатимуть на центральному пульті через хвилини, а не чекатимуть, доки хтось доповість по телефону.

Гадаю, такі центри слід ставити вже сьогодні навколо всіх АЕС віялоподібно через кожні 100—200 кілометрів, як це вже зроблено в розвинутих країнах. Нещодавно мені довелося побачити їх у США. А взагалі, треба мати електронні карти, атласи Білорусії, України, Росії, аби видно було, куди саме рухається радіоактивна хмара. Щоб не повторилася професійна помилка, яку допустило керівництво нашої республіки в Брагині: проводили дезактивацію місцевості, коли там ще жили люди. Ні! Мусить бути так: небезпека — відселяймо населення, а вже потім розбираймося, що й до чого. Це високопрофесіонально й по-людськи зрозуміло.

— Кого з учених Ви можете назвати, ким тоді керувало те, що й Вами?

— Українців я вже згадав. Це передусім Борис Євгенович Патон, Віктор Іванович Трефілов, Віктор Григорович Бар'яхтар, Іван Миколайович Вишневський, Анатолій Олексійович Морозов... Ці фахівці не згодилися з відомчими установками з Москви. На жаль, республіканська преса, а союзна й поготів, обійшли увагою хронологію, історію діяльності очолюваних ними інститутів та наукових підрозділів у той тяжкий час. Я зустрічався з ними в Чорнобилі.

Загалом, не знаю, це чисто слов'янське за походженням чи набуте за 70 років, але тепер вочевидь панівне зневажливе ставлення до своєї інтелігенції, до справжніх вітчизняних інтелігентів. А ці люди — з переднього краю, саме вони взяли на себе головний удар, і не в київських кабінетах, а в Чорнобилі, просто неба. Завдяки зробленому ними, ми таки живемо. Справді, що немає пророка в своїй Вітчизні: слухаємо, що говорить Ільїн, що каже Ізраель, і не чуємо Патона, Борисевича, Трефілова. Їм треба віддати належне, як і тим, кому вони протистояли і протистоять.

До речі, Ільїн та Ізраель мусили подбати про створення системи радіаційного контролю, вжити заходи у зв'язку з аваріями в Челябінську та Свердловську! Вони ж допустилися персональних помилок, оцінюючи масштаб катастрофи в Чорнобилі. Я не прихильник катувань і розстрілів, але вважаю, що ці особи мусять обов'язково йти у відставку. Їхні посади мають посісти позбавлені отого небезпечного комплексу, буцімто 1986 року вони робили все правильно. Це для того, аби не довелося, як у випадку під Свердловськом, евакувати населення через сорок років після біди.

Розмову вів
Олександр НЕЖИВИЙ.
Мінськ.

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки

ПРО ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ТА МІСЦЕВІ РЕФЕРЕНДУМИ

Глава I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Поняття і види референдумів

З метою забезпечення народовладдя і безпосередньої участі громадян в управлінні державними та місцевими справами в Українській РСР проводяться референдуми. Референдум — це спосіб прийняття громадянами Української РСР шляхом голосування законів УРСР, інших рішень з важливих питань загальнодержавного і місцевого значення.

Відповідно до Конституції Української РСР проводяться всеукраїнські референдуми, референдуми Кримської АРСР та місцеві (в межах адміністративно-територіальних одиниць) референдуми.

Закони, інші рішення, що прийняті всеукраїнським референдумом, мають вищу юридичну силу по відношенню до законодавчих актів Верховної Ради Української РСР, Верховної Ради Кримської АРСР, нормативних актів Президента Української РСР, Кабінету Міністрів Української РСР, вищих виконавчих і розпорядчих органів державної влади Кримської АРСР, підзаконних актів міністерств і відомств Української РСР та Кримської АРСР, рішень місцевих Рад народних депутатів. Рішення, що прийняті місцевим референдумом, мають вищу юридичну силу по відношенню до рішень Рад народних депутатів, на території яких він проводиться.

Закони, інші рішення, що прийняті референдумом, не потребують будь-якого затвердження державними органами і можуть бути відмінені або змінені лише у порядку, передбаченому цим Законом.

Стаття 2. Законодавство про референдуми

Порядок підготовки і проведення всеукраїнського та місцевих референдумів регулюється Конституцією Української РСР, цим Законом, а також іншими законодавчими актами Української РСР.

Порядок підготовки і проведення республіканського і місцевих референдумів у Кримській АРСР регулюється цим Законом і законодавством Кримської АРСР.

Стаття 3. Предмет всеукраїнського референдуму

Предметом всеукраїнського референдуму може бути:

затвердження Конституції Української РСР, її окремих положень та внесення до Конституції Української РСР змін і доповнень;

прийняття, зміна або скасування законів Української РСР або їх окремих положень;

прийняття рішень, які визначають основний зміст Конституції Української РСР, законів Української РСР та інших правових актів.

Стаття 4. Предмет місцевого референдуму

Предметом місцевого референдуму може бути:

прийняття, зміна або скасування рішень з питань, що віднесені законодавством Української РСР до відання місцевого самоврядування відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

прийняття рішень, які визначають зміст постанов місцевих Рад народних депутатів та їх виконавчих і розпорядчих органів.

Стаття 5. Питання, що виносяться на всеукраїнський референдум

На всеукраїнський референдум можуть виноситися питання, що віднесені Конституцією УРСР до відання Української РСР.

Виключно всеукраїнським референдумом вирішується питання про реалізацію права народу України на самовизначення та входження Української РСР до державних федеративних і конфедеративних утворень або виходу з них.

На всеукраїнський референдум не виносяться питання, що віднесені законодавством Української РСР до відання органів суду і прокуратури; питання амністії та помилування; питання про вжиття державними органами Української РСР надзвичайних і невідкладних заходів щодо охорони громадського порядку, захисту здоров'я та безпеки громадян; питання, пов'язані з обранням, призначенням і увільненням службових осіб, що належать до компетенції Верховної Ради Української РСР, Президента Української РСР та Кабінету Міністрів Української РСР.

Стаття 6. Питання, що виносяться на місцеві референдуми

На місцеві референдуми можуть виноситися питання, що віднесені законодавством Української РСР до відання місцевого самоврядування відповідних адміністративно-територіальних одиниць, а також питання дострокового припинення повноважень відповідної Ради народних депутатів та її голови.

Виключно місцевими референдумами у відповідних адміністративно - територіальних одиницях вирішуються питання про найменування або перейменування сільрад, селищ, міст, районів, областей; питання про об'єднання в одну однойменних адміністративно - територіальних одиниць, які мають спільний адміністративний центр; питання про зміну базового рівня місцевого самоврядування у сільських районах.

На місцеві референдуми не виносяться питання про скасування законних рішень вищестоящих органів державної влади і самоврядування; питання, що віднесені до відання органів суду і прокуратури; питання, пов'язані з обранням, призначенням і увільненням службових осіб, що належать до компетенції відповідної місцевої Ради народних депутатів та її виконавчих і розпорядчих органів.

Стаття 7. Принципи участі громадян у референдумах

У всеукраїнському та місцевому референдумах мають право брати участь громадяни Української РСР, які на день проведення референдуму досягли 18 років і постійно проживають відповідно на території Української РСР або області, району, міста, району в місті, селища, сільради.

Будь-які прямі або непрямі обмеження прав громадян Української РСР на участь у референдумі залежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, політичних поглядів, роду і характеру занять забороняються.

У референдумах не беруть участі психічно хворі громадяни, визнані судом недієздатними, та особи, які тримаються в місцях позбавлення волі.

Громадяни беруть участь у референдумі на рівних засадах. Кожний громадянин має один голос.

Референдум є прямим: громадяни беруть участь у референдумі безпосередньо.

Голосування під час референдуму є таємним: контроль за волевиявленням громадян не допускається.

Стаття 8. Демократичні засади підготовки і проведення референдумів

Громадянам, політичним партіям, громадським організаціям, масовим рухам, трудовим колективам надається право безперешкодної агітації за пропозицію про оголошення референдуму, за прийняття закону або іншого рішення, що виноситься на референдум, а також проти пропозиції про оголошення референдуму, прийняття закону чи рішення. Для реалізації цього права заінтересованим особам і організаціям надаються приміщення для зборів, забезпечується можливість використання засобів масової інформації. Винесений на референдум проект закону, рішення обговорюється в межах Української РСР або тієї адміністративно-територіальної одиниці, де проводитиметься референдум.

Діяльність державних і громадських органів, які беруть участь у підготовці і проведенні референдуму, здійснюється відкрито і гласно.

Всі рішення, що стосуються референдуму, а також проекти законів, інших рішень, які виносяться на референдум, підлягають опублікуванню засобами масової інформації.

Засоби масової інформації висвітлюють хід підготовки і проведення референдуму, їх представникам гарантується безперешкодний доступ на всі збори і засідання, пов'язані з референдумом, і одержання інформації.

В день проведення референдуму будь-яка агітація забороняється.

Стаття 9. Проведення нового референдуму

Новий всеукраїнський референдум з питань, що раніше ставилися на референдум, може бути проведений не раніше як через 5 років, а місцевий референдум — не раніше як через рік від дня проведення попереднього референдуму з цих питань.

Стаття 10. Відповідальність за порушення законодавства про референдум

Особи, які перешкоджають шляхом насильства, обману, погроз або іншим шляхом вільному здійсненню громадянином Української РСР права брати участь у референдумі, вести до голосування агітацію, а також члени комісій з референдуму, службові особи, які вчинили підлог документів референдуму, завідомо неправильний підрахунок голосів, порушили таємницю голосування або допустили інші порушення цього Закону, несуть встановлену законодавством Української РСР відповідальність.

Стаття 11. Фінансування референдумів

Підготовка і проведення всеукраїнського референдуму здійснюються за рахунок республіканського бюджету, місцевих референдумів — за рахунок відповідних місцевих бюджетів.

Порядок фінансування підготовки і проведення референдумів визначається Кабінетом Міністрів Української РСР та відповідними місцевими Радами народних депутатів.

Глава II. ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ РЕФЕРЕНДУМІВ

Стаття 12. Призначення референдумів

Всеукраїнський референдум призначається Верховною Радою Української РСР, місцеві референдуми — відповідними місцевими Радами народних депутатів.

Стаття 13. Призначення референдумів на вимогу громадян Української РСР та народних депутатів

Верховна Рада Української РСР також призначає всеукраїнський референдум:

1) з питань затвердження або скасування Конституції Української РСР, а також з питань дострокового припинення повноважень Верховної Ради Української РСР, Президента Української РСР, — якщо цього вимагають не менш як три мільйони громадян Української РСР, які мають право брати участь у референдумі;

2) з питань затвердження або скасування Конституції та інших законодавчих актів Української РСР, які відповідно до цього Закону можуть виноситись на всеукраїнський референдум, за винятком питань дострокового припинення повноважень Верховної Ради Української РСР та Президента Української РСР, — якщо цього вимагає не менш як половина народних депутатів Української РСР.

Місцева Рада народних депутатів також призначає місцевий референдум на вимогу депутатів, що становлять не менш як половину від загального складу Ради народних депутатів, або на вимогу, підписану однією десятою частиною громадян Української РСР, які постійно проживають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці і мають право брати участь у референдумі.

Стаття 14. Реалізація права вимоги референдумів народними депутатами

Вимога народних депутатів, які становлять не менш як половину від загальної кількості народних депутатів Української РСР або місцевої Ради народних депутатів, про проведення референдуму реалізується шляхом поіменного голосування на пленарному засіданні відповідної Ради народних депутатів або шляхом збору підписів народних депутатів. Підписи народних депутатів Української РСР засвідчує Секретаріат Верховної Ради Української РСР, депутатів місцевих Рад народних депутатів — голова відповідної місцевої Ради народних депутатів.

Стаття 15. Реалізація права вимоги референдумів громадянами Української РСР

Право ініціативи у зборі підписів під вимогою про проведення всеукраїнського референдуму належить громадянам Української РСР, які мають право на участь у референдумі, а під вимогою про призначення місцевого референдуму — громадянам Української РСР, які постійно проживають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці і мають право на участь у референдумі.

Збирання підписів організують і здійснюють ініціативні групи референдуму, що утворюються відповідно до цього Закону.

Стаття 16. Утворення ініціативних груп референдумів

Ініціативна група всеукраїнського референдуму утворюється на зборах громадян Української РСР, в яких беруть участь не менш як 200 осіб, які мають право на участь у референдумі.

Ініціативна група обласного, міського (міст республіканського і обласного підпорядкування), районного, районного в місті референдуму утворюється на зборах за участю не менш як 200 громадян Української РСР, а міського (міст районного підпорядкування), селищного і сільського референдуму — на зборах за участю не менш як 50 громадян Української РСР, які мають право на участь у референдумі і постійно проживають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Не пізніш як за десять днів до проведення зборів з питання всеукраїнського референдуму їх ініціатори повинні письмово повідомити про час, місце і мету зборів голову районної, міської (міст республіканського та обласного підпорядкування) Ради народних депутатів, на території якої проводитимуться збори, а зборів з питань місцевого референдуму — голову місцевої Ради народних депутатів, у межах території якої пропонується проводити місцевий референдум.

Перед початком зборів проводиться реєстрація учасників зборів, складається їх список із зазначенням прізвищ, імен та по батькові, місця проживання. На зборах обираються їх голова і секретар; подальший порядок денний повинен включати обговорення доцільності проведення референдуму та формулювання питання, що пропонується на нього винести.

У разі схвалення більшістю учасників зборів пропозиції про проведення референдуму та затвердження формулювання питання, що пропонується на нього винести, обирається ініціативна група, якій доручається організація збирання підписів громадян.

Ініціативна група всеукраїнського референдуму складається не менш як з 20 громадян Української РСР, які мають право брати участь у референдумі. Ініціативна група місцевого референдуму складається не менш як з 10 громадян Української РСР, які мають право брати участь у референдумі і постійно проживають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Про проведення зборів складається протокол із зазначенням результатів голосування з питань порядку денного.

Документи проведених зборів — список їх учасників, протокол зборів, точне формулювання питання, що пропонується винести на референдум, та список членів ініціативної групи із зазначенням даних документів, які посвідчують їх особи, підписуються головою і секретарем зборів.

(Продовження на 12-й стор.).

ПРО ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ Т

(Продовження. Початок на 11-й стор.).

Стаття 17. Реєстрація ініціативних груп

Ініціативні групи всеукраїнського референдуму реєструються Центральною комісією з всеукраїнського референдуму за поданням голів районних, міських (міст республіканського та обласного підпорядкування) Рад народних депутатів, на території яких проведено збори громадян, які обрали ініціативну групу.

Ініціативні групи місцевого референдуму реєструються головами місцевих Рад народних депутатів, у межах території яких пропонується провести місцевий референдум.

Для реєстрації ініціативної групи голові відповідної Ради народних депутатів подаються документи зборів громадян, передбачені статтею 16 цього Закону, а також підписане членами ініціативної групи зобов'язання щодо додержання ними законодавства Української РСР про референдум.

У разі відповідності поданих документів вимогам цього Закону голова відповідної місцевої Ради народних депутатів у 10-денний строк подає документи по ініціативній групі всеукраїнського референдуму до Центральної комісії з всеукраїнського референдуму або реєструє ініціативну групу місцевого референдуму, після чого у триденний строк видає ініціативній групі місцевого референдуму свідоцтво про реєстрацію та посвідчення членів ініціативної групи за формами, що встановлюються Президією Верховної Ради Української РСР.

У свідоцтві про реєстрацію ініціативної групи місцевого референдуму на основі списків громадян, які брали участь в останньому за часом референдумі, або списків виборців по останніх за часом виборах зазначається точна кількість громадян, підписи яких необхідні для підтримки вимоги про проведення місцевого референдуму, та термін збирання підписів.

У разі відповідності поданих документів по ініціативній групі всеукраїнського референдуму вимогам цього Закону Центральна комісія з всеукраїнського референдуму у 15-денний строк реєструє ініціативну групу всеукраїнського референдуму, після чого у триденний строк видає ініціативній групі всеукраїнського референдуму свідоцтво про реєстрацію та посвідчення членів ініціативної групи за формами, що встановлюються Президією Верховної Ради Української РСР. У свідоцтві про реєстрацію ініціативної групи всеукраїнського референдуму зазначається термін збирання підписів.

Під час реєстрації ініціативних груп всеукраїнського референдуму їм мають бути присвоєні порядкові номери, а ініціативних груп місцевого референдуму — й найменування, що відповідають найменуванням відповідних Рад народних депутатів.

Відомості про зареєстровані ініціативні групи всеукраїнського референдуму подаються до Президії Верховної Ради Української РСР.

Відомості про реєстрацію ініціативних груп публікуються у пресі.

Загальна кількість утворюваних ініціативних груп по кожному референдуму не обмежується.

Плата за реєстрацію ініціативних груп не стягується. Ради народних депутатів, інші державні органи та установи Української РСР не несуть витрат, пов'язаних з організацією і діяльністю ініціативних груп.

Відмова у реєстрації ініціативної групи або відсутність рішення про реєстрацію можуть бути оскаржені членами ініціативної групи у районний (міський) народний суд за місцем знаходження Центральної комісії з всеукраїнського референдуму або відповідної Ради народних депутатів.

Стаття 18. Порядок і строки збирання підписів ініціативними групами

Від дня одержання свідоцтва про реєстрацію ініціативна група має право організовувати та безперешкодно здійснювати збирання підписів на листах для підписів громадян під вимогою про проведення референдуму (підписних листах).

Загальний термін збирання підписів з питання про проведення всеукраїнського референдуму не повинен перевищувати трьох місяців, а місцевого референдуму — одного місяця від дня одержання свідоцтва про реєстрацію першої з утворених по даному референдуму ініціативних груп.

На кожному підписному листі повинно бути найменування, порядковий номер ініціативної групи, порядковий номер підписного листа та формулювання питання, що пропонується винести на референдум. Форми підписних листів всеукраїнського та місцевих референдумів затверджуються Центральною комісією з всеукраїнського референдуму.

Члени ініціативної групи повинні попередити громадянина Української РСР, що його підпис може бути поставлено лише на одному підписному листі по даній вимозі про проведення референдуму.

Громадянин Української РСР, який підтримує вимогу про проведення референдуму, ставить свій підпис на підписному листі, зазначаючи при цьому своє прізвище, ім'я та по батькові, дату підписання. Член ініціативної групи зазначає у підписному листі згідно з документами громадянина дату його народження та місце постійного проживання. За відсутності у громадянина документа, що посвідчує особу, підпис громадянина вважається недійсним і не зараховується.

Після заповнення підписного листа на ньому робиться запис про загальну кількість підписів громадян. Правильність відомостей, що занесені до підписного листа, засвідчується підписами двох членів ініціативної групи.

Протягом десяти днів від дня останнього за часом підпису громадян на підписному листі і не пізніше зазначеного терміну збирання підписів під даною вимогою про проведення референдуму підписи членів ініціативної групи на підписному листі повинні бути засвідчені службовою особою, спеціально призначеною для цього головою районної, міської (міст республіканського та обласного підпорядкування) Ради народних депутатів, на території якої проводиться збирання підписів ініціативною групою всеукраїнського референдуму, або головою місцевої Ради народних депутатів, що зареєструвала ініціативну групу місцевого референдуму. Під час цього може бути знята копія підписного листа.

Стаття 19. Відповідальність за порушення порядку збирання підписів

Під час збирання підписів голова відповідної місцевої Ради народних депутатів, де засвідчуються підписи членів ініціативної групи, організовує перевірку зазначених у підписних листах відомостей. У випадку виявлення порушень порядку збирання підписів та оформлення підписних листів голова районної, міської (міст республіканського і обласного підпорядкування) Ради народних депутатів, на території якої проводиться діяльність ініціативної групи всеукраїнського референдуму, вносить подання до Центральної комісії з всеукраїнського референдуму.

Центральна комісія з всеукраїнського референдуму після розгляду подання у 10-денний строк може прийняти рішення про припинення діяльності членів ініціативної групи, які допустили порушення, визнання недійсними їх посвідчень, а також підписних листів або підписів окремих громадян, що внесені до підписних листів з порушенням передбаченого цим Законом порядку.

Якщо порушення допущені під час збирання підписів для проведення місцевого референдуму, рішення відносно припинення діяльності членів ініціативної групи, визнання недійсними посвідчень, підписних листів та підписів окремих громадян приймаються у 10-денний строк головою тієї місцевої Ради народних депутатів, де зареєстрована ініціативна група місцевого референдуму.

У разі повторного порушення порядку збирання підписів ініціативною групою відповідно Центральна комісія з всеукраїнського референдуму або голова місцевої Ради народних депутатів, де зареєстрована ініціативна група місцевого референдуму, можуть прийняти рішення про припинення діяльності ініціативної групи, визнання недійсними свідоцтва про її реєстрацію, посвідчень членів групи, підписних листів або підписів окремих громадян, внесених до підписних листів з порушеннями. При цьому документи ініціативної групи всеукраїнського референдуму та зібрані нею підписні листи передаються до Центральної комісії з всеукраїнського референдуму, а ініціативної групи місцевого референдуму — до відповідної місцевої Ради народних депутатів. Підписи громадян на переданих підписних листах, за винятком визнаних недійсними, враховуються під час остаточного підрахунку загальної кількості підписів громадян Української РСР, які вимагають проведення референдуму.

Стаття 20. Підрахунок підписів громадян Української РСР, які вимагають проведення референдуму

Після завершення збирання підписів ініціативна група у триденний строк складає підсумковий протокол, в якому зазначається загальна кількість підписів громадян, що зібрані на території відповідної місцевої Ради народних депутатів, дата реєстрації ініціативної групи, дата закінчення збирання підписів.

Підписні листи всеукраїнського референдуму по акту передаються на зберігання голові районної, міської (міст республіканського та обласного підпорядкування) Ради народних депутатів, на території якої проводилось збирання підписів, а підписні листи місцевого референдуму — голові місцевої Ради народних депутатів, у межах території якої пропонується провести референдум. Підписні листи зберігаються протягом двох місяців після проведення референдуму. В акті зазначається загальна кількість підписних листів та підписів громадян. Акт у трьох примірниках підписується не менш як трьома членами ініціативної групи та головою відповідної Ради народних депутатів або його заступником.

Група всеукраїнського референдуму у тижневий строк після підписання акту передає підсумковий протокол та акт разом з вимогою про проведення референдуму до Центральної комісії з всеукраїнського референдуму.

Центральна комісія з всеукраїнського референдуму забезпечує реєстрацію документів, що надіслані усіма ініціативними групами всеукраїнського референдуму з даного питання; протягом одного місяця від дня надходження відповідних документів проводить вибіркову або повну перевірку вірогідності надісланих документів; підбиває загальні підсумки збирання підписів в цілому по Українській РСР, про що складається протокол.

Якщо у підписних листах виявлено два або більше підписів одного громадянина, його підписи не враховуються.

Протокол та документи перевірки у триденний строк передаються Центральною комісією з всеукраїнського референдуму до Президії Верховної Ради Української РСР, яка розглядає їх у двотижневий строк від дня надходження.

Президія Верховної Ради Української РСР може доручити вибіркову або повну перевірку одержаних документів народним депутатам Української РСР та відповідним місцевим Радам народних депутатів, після чого виносить питання про проведення всеукраїнського референдуму на розгляд сесії Верховної Ради Української РСР.

Голова місцевої Ради народних депутатів, у межах території якої пропонується провести місцевий референдум, забезпечує реєстрацію документів, що надіслані усіма ініціативними групами місцевого референдуму з даного питання; протягом 15 днів від дня надходження відповідних документів організовує проведення вибіркової або повної перевірки вірогідності надісланих документів та проведення підбиття підсумків збирання підписів за участю представників усіх ініціативних груп місцевого референдуму з даного питання, про що складається акт. Акт підписується головою місцевої Ради народних депутатів та представниками усіх ініціативних груп, після чого питання про проведення місцевого референдуму виноситься на розгляд сесії відповідної Ради народних депутатів.

У випадку, коли у визначений цим Законом строк під вимогою про проведення референдуму не зібрано достатньої кількості підписів громадян Української РСР, всеукраїнський або місцевий референдум не проводиться, про що приймається рішення відповідно Президією Верховної Ради Української РСР або головою місцевої Ради народних депутатів, у межах території якої пропонувалося провести референдум.

Стаття 21. Прийняття рішення з питання проведення референдуму

Верховна Рада Української РСР, відповідна місцева Рада народних депутатів після одержання належним чином оформленої пропозиції приймають на сесії у місячний строк одне з таких рішень:

1) про призначення референдуму;

2) про відхилення пропозиції про проведення референдуму у випадку наявності серйозних порушень цього Закону, які впливають на підстави для призначення референдуму;

3) про прийняття рішення, яке пропонується у вимозі про призначення референдуму, без наступного проведення референдуму.

У випадку, якщо на всеукраїнський референдум виноситься питання про дострокове припинення повноважень Президента Української РСР, рішення приймається більшістю не менш як дві третини від загальної кількості народних депутатів Української РСР.

Стаття 22. Зміст рішення про призначення референдуму

У рішенні про призначення референдуму визначається дата проведення референдуму, зазначається назва проекту закону, рішення, зміст питання, що виноситься на референдум.

Дата проведення всеукраїнського референдуму призначається не раніше як за три і не пізніше як за чотири місяці, а місцевого референдуму — не раніш як за місяць і не пізніше як за два місяці від дня прийняття рішення про проведення референдуму.

Повідомлення про призначення референдуму та зміст проекту закону, рішення, іншого питання, що виноситься на референдум, оголошується відповідно у республіканських та місцевих засобах масової інформації у 10-денний строк після прийняття рішення про його призначення.

Глава III. ПІДГОТОВКА ПРОВЕДЕННЯ РЕФЕРЕНДУМІВ

Стаття 23. Дільниці для голосування

Для проведення голосування і підрахунку голосів під час проведення референдумів територія районів, міст, районів у містах, селищ міського типу і сільрад ділиться на дільниці для голосування.

Дільниці для голосування утворюються також у військових частинах, лікарнях та інших стаціонарних лікувальних закладах, місцях перебування громадян, розташованих у важкодоступних районах, а також на суднах, які перебувають у день проведення референдуму у плаванні. Такі дільниці можуть бути утворені, якщо для цього є необхідні умови, при представництвах Української РСР за кордоном.

Дільниці для голосування утворюються районними, міськими, районними в містах, селищними і сільськими Радами народних депутатів або їх головами. У військових частинах дільниці для голосування утворюються відповідними Радами народних депутатів або їх головами за поданням командирів частин або військових з'єднань. На суднах, які перебувають у день проведення референдуму у плаванні, дільниці для голосування утворюються відповідними Радами народних депутатів або їх головами за місцем порту приписки судна. При представництвах Української РСР за кордоном такі дільниці утворюються Радами народних депутатів або їх головами за поданням Міністерства закордонних справ Української РСР.

Дільниц
утворюють
півтора міс
ського і 2
цевого
військових
у важкодо
на суднах,
день прово
му у плав
голосуванн
той же стр
випадках
п'ять днів

Дільниц
утворюють
20 до 300
мають пра
референду
випадках
більшою к

Відповід
депутатів
віщає гро
кожної ді
вання з з
знаходжен
сії по реф
щення дл

Стаття
рендуму

Для під
ня всеукр
думу
утворю

Центра
українсько
комісія
з всеукра
думу;

обласні
районні
сільські
му;

дільнич
рендуму.

До ут
ної комі
го рефер
виконує
комісія п
депутатів

Для під
ня місцев
межах а
торіальни
проводить
комісії:

обласн
районні
сільські
му;

дільни
рендуму.

У раз
ведення
кількох р
які утвор
цим Зако
спільним
но оголо
мів.

Комісі
жуть бут
ві існую
сій.

У випа
дум про
виборам
або Пре
РСР, мо
спільні
му та ви

Стаття
Централ
українсь

Центр
українсь
утворює
дою Укр
данням
Кримськ
зидії, о
Севасто
Рад нар
їх голів
позицій
партій,
мадськи
вих кол
колекти
нічних,
і вищих
дів, збо
цем про
службов
стинах,

ПРО ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ТА МІСЦЕВІ РЕФЕРЕНДУМИ

родних депутатів або його заступником.

Група всеукраїнського референдуму у тижневий строк після підписання акту передає підсумковий протокол та акт разом з вимогою про проведення референдуму до Центральної комісії з всеукраїнського референдуму.

Центральна комісія з всеукраїнського референдуму забезпечує реєстрацію документів, що надіслані усіма ініціативними групами всеукраїнського референдуму з даного питання; протягом одного місяця від дня надходження відповідних документів проводить вибіркову або повну перевірку вірогідності надісланих документів; підбиває загальні підсумки збирання підписів в цілому по Українській РСР, про що складається протокол.

Якщо у підписних листах виявлено два або більше підписів одного громадянина, його підписи не враховуються.

Протокол та документи перевірки у триденний строк передаються Центральною комісією з всеукраїнського референдуму до Президії Верховної Ради Української РСР, яка розглядає їх у двотижневий строк від дня надходження.

Президія Верховної Ради Української РСР може доручити вибіркову або повну перевірку одержаних документів народним депутатам Української РСР та відповідним місцевим Радам народних депутатів, після чого виносить питання про проведення всеукраїнського референдуму на розгляд сесії Верховної Ради Української РСР.

Голова місцевої Ради народних депутатів, у межах території якої пропонується провести місцевий референдум, забезпечує реєстрацію документів, що надіслані усіма ініціативними групами місцевого референдуму з даного питання; протягом 15 днів від дня надходження відповідних документів організує проведення вибіркової або повної перевірки вірогідності надісланих документів та проведення підбиття підсумків збирання підписів за участю представників усіх ініціативних груп місцевого референдуму з даного питання, про що складається акт. Акт підписується головою місцевої Ради народних депутатів та представниками усіх ініціативних груп, після чого питання про проведення місцевого референдуму виноситься на розгляд сесії відповідної Ради народних депутатів.

У випадку, коли у визначений цим Законом строк під вимогою про проведення референдуму не зібрано достатньої кількості підписів громадян Української РСР, всеукраїнський або місцевий референдум не проводиться, про що приймається рішення відповідно Президією Верховної Ради Української РСР або головою місцевої Ради народних депутатів, у межах території якої пропонувалося провести референдум.

Стаття 21. Прийняття рішення з питання проведення референдуму

Верховна Рада Української РСР, відповідна місцева Рада народних депутатів після одержання належним чином оформленої пропозиції приймають на сесії у місячний строк одне з таких рішень:

1) про призначення референдуму;

2) про відхилення пропозиції про проведення референдуму у випадку наявності серйозних порушень цього Закону, які впливають на підстави для призначення референдуму;

3) про прийняття рішення, яке пропонується у вимозі про призначення референдуму, без наступного проведення референдуму.

У випадку, якщо на всеукраїнський референдум виноситься питання про дострокове припинення повноважень Президента Української РСР, рішення приймається більшістю не менш як дві третини від загальної кількості народних депутатів Української РСР.

Стаття 22. Зміст рішення про призначення референдуму

У рішенні про призначення референдуму визначається дата проведення референдуму, зазначається назва проекту закону, рішення, зміст питання, що виноситься на референдум.

Дата проведення всеукраїнського референдуму призначається не раніше як за три і не пізніш як за чотири місяці, а місцевого референдуму — не раніш як за місяць і не пізніше як за два місяці від дня прийняття рішення про проведення референдуму.

Повідомлення про призначення референдуму та зміст проекту закону, рішення, іншого питання, що виноситься на референдум, оголошується відповідно у республіканських та місцевих засобах масової інформації у 10-денний строк після прийняття рішення про його призначення.

Глава III. ПІДГОТОВКА ПРОВЕДЕННЯ РЕФЕРЕНДУМІВ

Стаття 23. Дільниці для голосування

Для проведення голосування і підрахунку голосів під час проведення референдумів територія районів, міст, районів у містах, селищ міського типу і сільрад ділиться на дільниці для голосування.

Дільниці для голосування утворюються також у військових частинах, лікарнях та інших стаціонарних лікувальних закладах, місцях перебування громадян, розташованих у важкодоступних районах, а також на суднах, які перебувають у день проведення референдуму у плаванні. Такі дільниці можуть бути утворені, якщо для цього є необхідні умови, при представництвах Української РСР за кордоном.

Дільниці для голосування утворюються районними, міськими, районними у містах, селищними і сільськими Радами народних депутатів або їх головами. У військових частинах дільниці для голосування утворюються відповідними Радами народних депутатів або їх головами за поданням командирів частин або військових з'єднань. На суднах, які перебувають у день проведення референдуму у плаванні, дільниці для голосування утворюються відповідними Радами народних депутатів або їх головами за місцем порту приписки судна. При представництвах Української РСР за кордоном такі дільниці утворюються Радами народних депутатів або їх головами за поданням Міністерства закордонних справ Української РСР.

Дільниці для голосування утворюються не пізніш як за півтора місяця до всеукраїнського і 20 днів — до місцевого референдуму. У військових частинах, а також у важкодоступних районах, на суднах, які перебувають у день проведення референдуму у плаванні, дільниці для голосування утворюються в той же строк, а у винятках випадках — не пізніш як за п'ять днів до референдуму.

Дільниці для голосування утворюються з кількістю від 20 до 3000 громадян, які мають право брати участь у референдумі, а в необхідних випадках — з меншою або більшою кількістю громадян.

Відпові[illegible] народних депутатів [illegible]олова сповіщає громадян про межі кожної дільниці для голосування з зазначенням місця знаходження дільничної комісії по референдуму і приміщення для голосування.

Стаття 24. Комісії з референдуму

Для підготовки і проведення всеукраїнського референдуму [illegible]краї[illegible]й РСР утворю[illegible]я ком[illegible]

Центральна комісія з всеукраїнського референдуму;

комісія Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму;

обласні, районні, міські, районні у містах, селищні, сільські комісії з референдуму;

дільничні комісії з референдуму.

До ут[illegible]нн[illegible] Центральної комісії з всеукраїнського референдуму її функції виконує Центральна виборча комісія по виборах народних депутатів Української РСР.

Для підготовки і проведення місцевого референдуму в межах адміністративно-територіальних одиниць, де він проводиться, утворюються комісії:

обласні, районні, міські, районні [illegible]міста[illegible] селищні; сільські [illegible]ісії[illegible]еферендуму;

дільничні комісії з референдуму.

У разі оголошення і проведення одночасно двох або кількох референдумів комісії, які утворені в передбаченому цим Законом порядку, є спільними для всіх одночасно оголошуваних референдумів.

Комісії з референдуму можуть бути утворені на основі існуючих виборчих комісій.

У випадку, якщо референдум проводиться одночасно з виборами народних депутатів або Президента Української РСР, може бути утворено спільні комісії з референдуму та виборів.

Стаття 25. Утворення Центральної комісії з всеукраїнського референдуму

Центральна комісія з всеукраїнського референдуму утворюється Верховною Радою Української РСР за поданням Верховної Ради Кримської АРСР або її Президії, обласних, Київської і Севастопольської міських Рад народних депутатів або їх голів з урахуванням пропозицій органів політичних партій, масових рухів, громадських організацій, трудових колективів або їх рад, колективів професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, зборів громадян за місцем проживання і військовослужбовців по військових частинах, а також за поданням республіканських органів політичних партій, масових рухів, громадських організацій та ініціативних груп всеукраїнського референдуму не пізніш як за півтора місяця до референдуму у складі голови, заступників голови, секретаря і 27 членів комісії.

Стаття 26. Повноваження Центральної комісії з всеукраїнського референдуму

Центральна комісія з всеукраїнського референдуму:

1) реєструє ініціативні групи всеукраїнського референдуму;

2) організовує підготовку і проведення всеукраїнського референдуму;

3) здійснює на всій території Української РСР контроль за виконанням цього Закону і забезпечує його однакове застосування; дає роз'яснення про порядок застосування Закону, входить в разі необхідності до Верховної Ради Української РСР з поданням про його тлумачення;

4) спрямовує діяльність комісії Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласних, районних, міських, районних в містах, селищних і сільських комісій з референдуму; визначає порядок внесення змін у склад цих комісій;

5) розподіляє кошти по комісіях з референдуму; контролює забезпечення комісій з референдуму приміщеннями, транспортом, зв'язком, розглядає інші питання матеріально-технічного забезпечення референдуму;

6) встановлює форми списків громадян, які мають право брати участь у референдумі, протоколів засідань комісій з референдуму, інших документів проведення референдуму, зразки скриньок для голосування і печаток комісій з референдуму, порядок зберігання документів проведення референдуму;

7) заслуховує повідомлення державних і громадських органів Української РСР у питаннях, пов'язаних з підготовкою і проведенням референдуму;

8) утворює лічильні групи для підбиття підсумків референдуму, підбиває підсумки референдуму в цілому по республіці, публікує в пресі повідомлення про підсумки референдуму;

9) розглядає заяви і скарги на рішення і дії комісій з референдуму і приймає остаточні рішення з цих питань;

10) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону.

Стаття 27. Утворення комісії Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласних, міських, районних у містах, селищних, сільських комісій з референдуму

Комісія Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму утворюється Верховною Радою Кримської АРСР або її Президією не пізніш як за півтора місяця до всеукраїнського референдуму у складі 9—19 членів комісії.

Обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська комісія з референдуму утворюється відповідною Радою народних депутатів або її головою не пізніш як за півтора місяця до всеукраїнського і 25 днів — до місцевого референдуму у складі 9—19 членів комісії.

Представники до складу комісії з референдуму висуваються кримськими республіканськими, обласними, районними, міськими, районними в містах органами політичних партій, масових рухів, громадських організацій або їх виконавчими органами, первинними організаціями політичних партій, масових рухів, трудовими колективами або їх радами, колективами професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, зборами громадян за місцем проживання і військовослужбовців по військових частинах.

Голова, заступники голови і секретар комісії з референдуму обираються на першому засіданні відповідної комісії.

Стаття 28. Повноваження комісії Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласної, районної, міської, районної в місті, селищної, сільської комісії з референдуму

Комісія Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська комісія з референдуму:

1) організовує підготовку і проведення всеукраїнського або відповідно місцевого референдуму, здійснює на території Кримської АРСР, області, району, міста, району в місті, селища, сільради контроль за виконанням цього Закону і забезпечує його однакове застосування;

2) спрямовує діяльність нижчестоящих комісій з референдуму;

3) розподіляє кошти по комісіях з референдуму; контролює забезпечення їх приміщеннями, транспортом, зв'язком і розглядає інші питання матеріально-технічного забезпечення референдуму;

4) заслуховує повідомлення дільничних комісій з референдуму, керівників місцевих органів державного управління, підприємств, установ і організацій у питаннях, пов'язаних з підготовкою і проведенням референдуму;

5) здійснює нагляд за своєчасним поданням дільничними комісіями з референдуму для загального ознайомлення списків громадян, які мають право брати участь у референдумі;

6) забезпечує виготовлення бюлетенів для голосування і постачання їх дільничним комісіям з референдуму;

7) утворює лічильні групи для підбиття підсумків референдуму, підбиває підсумки референдуму на території Кримської АРСР, відповідної Ради народних депутатів;

8) встановлює результати місцевого референдуму, що проводиться в межах адміністративно-територіальної одиниці, де діє відповідна комісія з референдуму;

9) розглядає заяви і скарги на рішення і дії дільничних комісій з референдуму і приймає з цих питань остаточні рішення;

10) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону.

Стаття 29. Утворення дільничних комісій з референдуму

Дільнична комісія з референдуму утворюється у складі 5—19 членів районними, міськими, районними в містах, селищними і сільськими Радами народних депутатів

А МІСЦЕВІ РЕФЕРЕНДУМИ

ня голосування
е пізніш як за
до всеукраїн-
нів — до міс-
ерендуму. У
тинах, а також
і районах,
перебувають у
ня референду-
дільниці для
творюються в
а у виняткових
е пізніш як за
ферендуму.

я голосування
кількістю від
омадян, які
брати участь у
а в необхідних
меншою або
істю громадян.

народних
олова спо-
про межі
ці для голосу-
ення місця
дільничної комі-
думу і примі-
осування.

Комісії з рефе-

ки і проведен-
кого референ-
ї РСР
комісія з все-
ферендуму;
ської АРСР
ого референ-

йонні, міські,
ах, селищні,
з референду-

місії з рефе-

Централь-
всеукраїнсько-
ї функції
льна виборча
рах народних
аїнської РСР.
ки і проведен-
референдуму в
гративно-тери-
ниць, де він
утворюються

нні, міські,
селищні;
ференду-

місії з рефе-

шення і про-
сно двох або
думів комісії,
ередбаченому
порядку, є
всіх одночас-
референду-

ерендуму мо-
рені на осно-
орчих комі-

що референ-
одночасно з
них депутатів
Української
утворено
референду-

**Утворення
місії з все-
ферендуму**

комісія з все-
ферендуму
ерховною Ра-
РСР за по-
Ради
Р або її Пре-
Київської і
міських
депутатів або
уванням про-
політичних
рухів, гро-
або трудо-
або їх рад,
офесійно-тех-
спеціальних
них закла-
адян за міс-
і військово-
ійських ча-
за поданням

республіканських органів політичних партій, масових рухів, громадських організацій та ініціативних груп всеукраїнського референдуму не пізніш як за півтора місяця до референдуму у складі голови, заступників голови, секретаря і 27 членів комісії.

Стаття 26. Повноваження Центральної комісії з всеукраїнського референдуму

Центральна комісія з всеукраїнського референдуму:

1) реєструє ініціативні групи всеукраїнського референдуму;

2) організовує підготовку і проведення всеукраїнського референдуму;

3) здійснює на всій території Української РСР контроль за виконанням цього Закону і забезпечує його однакове застосування; дає роз'яснення про порядок застосування Закону, входить в разі необхідності до Верховної Ради Української РСР з поданням про його тлумачення;

4) спрямовує діяльність комісії Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласних, районних, міських, районних в містах, селищних і сільських комісій з референдуму; визначає порядок внесення змін у склад цих комісій;

5) розподіляє кошти по комісіях з референдуму; контролює забезпечення комісій з референдуму приміщеннями, транспортом, зв'язком, розглядає інші питання матеріально-технічного забезпечення референдуму;

6) встановлює форми списків громадян, які мають право брати участь у референдумі, протоколів засідань комісій з референдуму, інших документів проведення референдуму, зразки скриньок для голосування і печаток комісій з референдуму, порядок зберігання документів проведення референдуму;

7) заслуховує повідомлення державних і громадських органів Української РСР у питаннях, пов'язаних з підготовкою і проведенням референдуму;

8) утворює лічильні групи для підбиття підсумків референдуму, підбиває підсумки референдуму в цілому по республіці, публікує в пресі повідомлення про підсумки референдуму;

9) розглядає заяви і скарги на рішення і дії комісій з референдуму і приймає остаточні рішення з цих питань;

10) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону.

Стаття 27. Утворення комісії Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласних, міських, районних у містах, селищних, сільських комісій з референдуму

Комісія Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму утворюється Верховною Радою Кримської АРСР або її Президією не пізніш як за півтора місяця до всеукраїнського референдуму у складі 9—19 членів комісії.

Обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська комісія з референдуму утворюється відповідною Радою народних депутатів або її головою не пізніш як за півтора місяця до всеукраїнського і 25 днів — до місцевого референдуму у складі 9—19 членів комісії.

Представники до складу комісій з референдуму висуваються кримськими республіканськими, обласними, районними, міськими, районними в містах органами політичних партій, масових рухів, громадських організацій або їх виконавчими органами, первинними організаціями політичних партій, масових рухів, трудовими колективами або їх радами, колективами професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, зборами громадян за місцем проживання і військовослужбовців по військових частинах.

Голова, заступники голови і секретар комісії з референдуму обираються на першому засіданні відповідної комісії.

Стаття 28. Повноваження комісії Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласної, районної, міської, районної в місті, селищної, сільської комісії з референдуму

Комісія Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська комісія з референдуму:

1) організовує підготовку і проведення всеукраїнського або відповідно місцевого референдуму, здійснює на території Кримської АРСР, області, району, міста, району в місті, селища, сільради контроль за виконанням цього Закону і забезпечує його однакове застосування;

2) спрямовує діяльність нижчестоящих комісій з референдуму;

3) розподіляє кошти по комісіях з референдуму; контролює забезпечення їх приміщеннями, транспортом, зв'язком і розглядає інші питання матеріально-технічного забезпечення референдуму;

4) заслуховує повідомлення дільничних комісій з референдуму, керівників місцевих органів державного управління, підприємств, установ і організацій у питаннях, пов'язаних з підготовкою і проведенням референдуму;

5) здійснює нагляд за своєчасним поданням дільничними комісіями з референдуму для загального ознайомлення списків громадян, які мають право брати участь у референдумі;

6) забезпечує виготовлення бюлетенів для голосування і постачання їх дільничним комісіям з референдуму;

7) утворює лічильні групи для підбиття підсумків референдуму, підбиває підсумки референдуму на території Кримської АРСР, відповідної Ради народних депутатів;

8) встановлює результати місцевого референдуму, що проводиться в межах адміністративно-територіальної одиниці, де діє відповідна комісія з референдуму;

9) розглядає заяви і скарги на рішення і дії дільничних комісій з референдуму і приймає з цих питань остаточні рішення;

10) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону.

Стаття 29. Утворення дільничних комісій з референдуму

Дільнична комісія з референдуму утворюється у складі 5—19 членів районними, міськими, районними в містах, селищними і сільськими Радами народних депутатів або їх головами не пізніш як за 40 днів до всеукраїнського і 15 днів — до місцевого референдуму. У необхідних випадках за рішенням відповідної Ради народних депутатів або її голови кількісний склад дільничної комісії з референдуму може бути збільшено або зменшено.

Представники до складу дільничної комісії з референдуму висуваються районними, міськими, районними в містах органами політичних партій, масових рухів, громадських організацій або їх виконавчими органами, трудовими колективами, або їх радами, колективами професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, громадськими селищними, сільськими, вуличними, квартальними, дільничними, домовими комітетами, зборами громадян за місцем проживання і військовослужбовців по військових частинах.

В трудових колективах, колективах професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів чисельністю понад 200 чоловік висування представників до складу дільничної комісії з референдуму може проводитись на зборах колективів цехів, відділів, дільниць, бригад та інших підрозділів, якщо в цих підрозділах нараховується не менш як 20 чоловік.

Голова, заступники голови і секретар дільничної комісії з референдуму обираються на її першому засіданні.

Стаття 30. Повноваження дільничної комісії з референдуму

Дільнична комісія з референдуму:

1) вивішує в приміщенні дільниці текст проекту Закону, рішення, що виноситься на референдум, надає громадянам можливість ознайомлення з ним під час підготовки до проведення референдуму і в день голосування;

2) складає список громадян, які мають право брати участь у референдумі, по дільниці;

3) проводить ознайомлення громадян із списком, приймає і розглядає заяви про неправильності в списку і вирішує питання про внесення до нього відповідних змін;

4) приймає від громадян, які змінили місце свого перебування в період між поданням списків для загального ознайомлення і днем референдуму, бюлетені у закритих конвертах і забезпечує таємність волевиявлення громадян;

5) сповіщає громадян про день проведення референдуму і місце голосування;

6) забезпечує підготовку приміщення для голосування і скриньок для голосування;

7) організує голосування в день проведення референдуму на дільниці;

8) утворює лічильну групу для підрахунку голосів, проводить підрахунок голосів, поданих на дільниці для голосування;

9) розглядає заяви і скарги в питаннях підготовки референдуму та організації голосування і приймає по них рішення;

10) здійснює інші повноваження відповідно до цього Закону.

Стаття 31. Організація роботи комісій з референдуму

Засідання комісії з референдуму є правомочними, якщо в них бере участь не менш як дві третини складу комісії. Рішення комісії приймаються відкритим голосуванням більшістю голосів від загального складу комісії. Члени комісії, не згодні з її рішенням, мають право висловити окрему думку, яка в письмовій формі додається до протоколу засідання комісії з референдуму.

Рішення комісії з референдуму, що прийняті в межах її повноважень, є обов'язковими для виконання всіма державними і громадськими органами, підприємствами, установами і організаціями.

Рішення і дії комісії з референдуму можуть бути оскаржені у вищестоящу комісію з референдуму, а у випадках, передбачених цим Законом, також в суд.

Особа, яка входить до складу комісії з референдуму, за її рішенням може звільнятися в період підготовки і проведення референдуму від виконання виробничих або службових обов'язків із збереженням середньої заробітної плати за рахунок коштів, що виділяються на проведення референдуму.

Стаття 32. Сприяння комісіям з референдуму у здійсненні їх повноважень

Державні і громадські органи, підприємства, установи, організації, службові особи зобов'язані сприяти комісіям з референдуму у здійсненні ними своїх повноважень, надавати необхідні для їх роботи відомості і матеріали.

Комісія з референдуму має право звертатися в питаннях, пов'язаних з підготовкою і проведенням референдуму, у державні і громадські органи, до підприємств, установ, організацій, службових осіб, які зобов'язані розглянути поставлене питання і дати комісії з референдуму відповідь не пізніш як у триденний строк.

Стаття 33. Список громадян, які мають право брати участь у референдумі

Голови міських, районних у містах, селищних і сільських Рад народних депутатів забезпечують організацію обліку громадян, які мають право брати участь у референдумі, та складання відповідних списків і передають списки дільничним комісіям з референдуму.

Список громадян, які мають право брати участь у референдумі, складається по кожній дільниці для голосування і підписується головою і секретарем дільничної комісії з референдуму. Для участі в роботі по складанню списку дільнична комісія може залучати представників громадськості.

Списки військовослужбовців, які перебувають у військових частинах і мають право брати участь у референдумі, а також членів сімей військовослужбовців та інших громадян, якщо вони проживають у районах розташування військових частин, складаються на основі даних, що подаються командирами військових частин. Військовослужбовці, які проживають поза військовими частинами, включаються в списки за місцем проживання на загальних підставах.

Списки громадян по дільницях для голосування, утворених в лікарнях та інших стаціонарних лікувальних закладах, а також на суднах, які перебувають в день референдуму у плаванні, при представництвах Української РСР за кордоном, складаються на основі даних, що подаються керівниками зазначених установ і капітанами суден.

В список громадян, які мають право брати участь у референдумі, включаються всі громадяни Української РСР, які досягли до дня або в день референдуму 18 років і проживають на момент складання списку на території даної дільниці для голосування.

Громадянин може бути включений у список громадян, які мають право брати участь у референдумі, лише на одній дільниці для голосування.

Громадяни, які проживають на території даної дільниці для голосування і з якихось причин пропущені в списку, включаються в нього за рішенням дільничної комісії з референдуму.

Стаття 34. Ознайомлення громадян із списками і право на оскарження неправильностей в списку громадян, які мають право брати участь у референдумі

Списки громадян подаються для загального ознайомлення за десять днів до референдуму. На дільницях для голосування, утворених в лікарнях та інших стаціонарних лікувальних закладах, а також у виняткових випадках у військових частинах, на суднах, які перебувають в день референдуму у плаванні, списки громадян подаються за два дні до референдуму.

Громадянам забезпечується можливість ознайомитися із списком і перевірити правильність його складення в приміщенні дільничної комісії з референдуму.

Кожному громадянину надається право оскаржити невключення, неправильне включення в список або виключення із списку, а також допущені в ньому неточності в зазначенні даних про нього. Заява про неправильності в списку розглядається дільничною комісією з референдуму, яка зобов'язана не пізніш як у дводенний строк, а напередодні і в день референдуму — негайно розглянути заяву, внести необхідні виправлення в список або видати заявнику копію мотивованого рішення про відхилення його заяви. Це рішення може бути оскаржено до районного (міського) народного суду, який зобов'язаний розглянути скаргу в триденний строк. Виправлення в списку відповідно до рішення районного (міського) народного суду провадиться негайно дільничною комісією з референдуму.

Стаття 35. Забезпечення права громадян на участь у референдумі під час зміни місця свого перебування.

Під час зміни громадянином місця свого перебування в період між поданням списків для загального ознайомлення і днем референдуму дільнична комісія з референдуму на прохання громадянина і після пред'явлення паспорта або іншого документа, який посвідчує його особу, видає бюлетень для голосування. В одержанні бюлетеня для голосування громадянин розписується у списку осіб, які можуть брати участь у референдумі. Заповнений бюлетень в закритому конверті опускається громадянином в опломбовану або опечатану скриньку і зберігається дільничною комісією з референдуму до дня референдуму.

Стаття 36. Бюлетень для голосування

У бюлетені для голосування міститься назва проекту (проектів) закону, рішення, що виноситься на референдум, і пропонується громадянину відповісти «так» або «ні» на питання про прийняття або відхилення цього проекту (проектів).

(Закінчення на 14-й стор.).

ПРО ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ТА МІСЦЕВІ РЕФЕРЕНДУМИ

(Закінчення. Початок на 11—13-й стор.).

У разі винесення на референдум двох або кількох питань для кожного з цих питань встановлюється окремий бюлетень.

У разі проведення одночасно двох або кількох референдумів бюлетені для голосування, які використовуються під час кожного з них, повинні відрізнятися по кольору.

Зміст і форма бюлетенів для голосування при проведенні всеукраїнського або місцевого референдуму встановлюються відповідно Верховною Радою Української РСР та обласними, районними, міськими, районними в містах, селищними і сільськими Радами народних депутатів. Зміст бюлетеня не може суперечити суті формулювання питання, яке визначено у вимозі народних депутатів або громадян Української РСР про проведення референдуму.

Бюлетені для голосування друкуються українською мовою, а в разі необхідності й іншими мовами, якими користуються громадяни дільниці для голосування, що мають право брати участь у референдумі.

Бюлетені для голосування вручаються дільничним комісіям з референдуму не пізніш як за п'ятнадцять днів до всеукраїнського референдуму і не пізніш як за десять днів до місцевого референдуму.

Глава IV. ПОРЯДОК ГОЛОСУВАННЯ І ВИЗНАЧЕННЯ ПІДСУМКІВ РЕФЕРЕНДУМУ

Стаття 37. Час і місце голосування

Під час референдуму голосування проводиться в день референдуму з 7 до 20 години. Про час і місце голосування дільнична комісія з референдуму сповіщає громадян не пізніш як за десять днів до референдуму.

На дільницях, утворених у військових частинах, у важкодоступних районах, на суднах, які перебувають в день референдуму у плаванні, дільнична комісія може оголосити голосування закінченим раніше 20 години, якщо проголосували усі громадяни, включені в список.

Стаття 38. Організація голосування

Голосування проводиться в спеціально відведених приміщеннях, в яких повинні бути обладнані в достатній кількості кабіни або кімнати для таємного голосування, визначені місця видачі бюлетенів і встановлені скриньки для голосування. Скриньки для голосування встановлюються таким чином, щоб громадяни під час підходу до них обов'язково проходили через кабіни або кімнати для таємного голосування.

Відповідальність за організацію голосування, забезпечення таємниці волевиявлення громадян, обладнання приміщень і підтримання в них необхідного порядку несе дільнична комісія з референдуму.

В день референдуму перед початком голосування скриньки для голосування перевіряє, пломбує або опечатує голова дільничної комісії з референдуму в присутності членів комісії.

Кожний громадянин голосує особисто: голосування за інших осіб не допускається. Бюлетені для голосування видаються дільничною комісією з референдуму на підставі списку громадян після пред'явлення громадянином паспорта або іншого документа, який посвідчує його особу. Про видачу бюлетеня для голосування у списку громадян, які мають право брати участь у референдумі, громадянин ставить підпис.

У випадках, коли окремі громадяни за станом здоров'я або з інших причин не можуть прибути в приміщення для голосування, дільнична комісія з референдуму на їх прохання доручає окремим членам комісії організувати голосування в місці перебування цих громадян.

Стаття 39. Проведення голосування

Бюлетені для голосування заповнюються голосуючим у кабіні або кімнаті для таємного голосування. Під час заповнення бюлетенів забороняється присутність будь-кого, крім голосуючого. Громадянин, який не має можливості самостійно заповнити бюлетень, має право запросити в кімнату для таємного голосування іншу особу за своїм розсудом, крім члена комісії з референдуму.

Громадянин під час заповнення бюлетеня викреслює в ньому одне з двох слів: «так» або «ні».

У разі проведення одночасно двох чи кількох референдумів або винесення на референдум двох чи кількох питань громадянин одержує і заповнює бюлетені окремо по кожному з референдумів, та питань.

Заповнені бюлетені голосуючий опускає у скриньку для голосування.

Стаття 40. Підрахунок голосів на дільниці для голосування

Підрахунок голосів на дільниці для голосування проводиться дільничною комісією з референдуму. Скриньки, а також закриті конверти, передані дільничній комісії, голосуючими, які змінили місце свого перебування, розкриваються дільничною комісією з референдуму після оголошення головою комісії про закінчення голосування. Розкриття скриньок і конвертів до закінчення голосування забороняється. Перед розкриттям скриньок і конвертів усі невикористані бюлетені для голосування підраховуються і погашаються дільничною комісією з референдуму. Дільнична комісія з референдуму за списком громадян, які мають право брати участь у референдумі, встановлює загальну кількість громадян на дільниці, а також кількість громадян, які одержали бюлетені і передали закриті конверти. На підставі бюлетенів, що були у скриньках і конвертах, комісія встановлює: загальну кількість громадян, які взяли участь у голосуванні; кількість громадян, які голосували за схвалення поставленого на референдум проекту закону, рішення, і кількість громадян, які голосували проти його схвалення; кількість бюлетенів, визнаних недійсними.

Визнаються недійсними бюлетені для голосування невстановленого зразка, а також бюлетені, які не містять точно висловленого рішення громадян. Якщо виникають сумніви у дійсності бюлетеня, питання вирішується дільничною комісією з референдуму шляхом голосування.

Результати підрахунку голосів розглядаються на засіданні дільничної комісії з референдуму і заносяться до протоколу. В разі проведення одночасно двох або кількох референдумів протокол по кожному з них складається окремо. Протокол підписується головою, заступником голови, секретарем і членами комісії і негайно надсилається у відповідну районну, міську, районну в місті, селищну, сільську комісію з референдуму.

Стаття 41. Встановлення результатів референдуму

На підставі протоколів дільничних комісій з референдуму міська (міст без районного поділу), районна в місті, селищна, сільська комісія з референдуму визначає: загальну кількість громадян, які мають право брати участь у референдумі, кількість громадян, які одержали бюлетені; кількість громадян, які взяли участь у голосуванні; кількість громадян, які голосували за схвалення поставленого на референдум проекту закону, рішення, і кількість громадян, які голосували проти його схвалення; кількість бюлетенів, визнаних недійсними. Результати підрахунку голосів розглядаються на засіданні відповідної комісії і заносяться до протоколу, який надсилається до вищестоящої комісії з референдуму. На підставі поданих протоколів комісія Кримської АРСР з всеукраїнського референдуму, обласна, районна, міська (міст з районним поділом) комісія з референдуму веде підрахунок голосів у межах адміністративно - територіальної одиниці, результати якого заносяться до протоколу, що надсилається до вищестоящої комісії з референдуму.

Результати всеукраїнського референдуму встановлюються і заносяться до протоколу на засіданні Центральної комісії з всеукраїнського референдуму на підставі протоколів обласних комісій з референдуму.

Під час проведення місцевого референдуму в межах території області, району, міста, району в місті, селища, сільради результати референдуму встановлюються і заносяться до протоколу на засіданні відповідної комісії з референдуму.

Протокол з результатами підрахунку голосів або результатами референдуму підписується головою, заступниками голови, секретарем і членами відповідної комісії з референдуму.

Відповідна комісія з референдуму може визнати результати референдуму недійсними через допущені в ході голосування або під час підрахунку голосів порушення цього Закону.

Проект закону, рішення вважається ухваленим громадянами, якщо за нього було подано більшість голосів громадян від числа тих, хто взяв участь у референдумі.

Референдум визнається таким, що не відбувся, якщо в ньому взяло участь менше половини громадян, внесених у списки для голосування, а референдум з питань дострокового припинення повноважень Верховної Ради Української РСР та Президента Української РСР визнається таким, що не відбувся, якщо у ньому взяло участь менше двох третин від загальної кількості громадян, які внесені до списків для голосування.

Повідомлення про результати референдуму публікуються відповідною комісією не пізніш як на десятий день після референдуму. У повідомленні вказується: загальна кількість громадян, які мають право брати участь у референдумі; кількість громадян, які взяли участь у голосуванні; кількість громадян, які голосували за схвалення винесеного на референдум проекту закону, рішення, і кількість громадян, які голосували проти його схвалення; кількість недійсних бюлетенів.

Стаття 42. Гласність під час визначення результатів референдумів

На засіданнях комісій з референдуму під час підрахунку голосів і визначення результатів голосування мають право бути присутніми представники трудових колективів, громадських організацій, політичних партій, масових рухів, колективів професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, зборів громадян за місцем проживання і військовослужбовців по військових частинах, органів державної влади. Повноваження зазначених представників засвідчуються письмовим дорученням або посвідченням. Про намір представників бути присутніми в день проведення референдуму у приміщеннях для голосування або на засіданнях комісій з референдуму повинно бути повідомлено відповідним комісіям не пізніш як за два дні до голосування. Втручання зазначених представників у роботу комісій з референдуму не допускається. Представникам може бути відмовлено у присутності на засіданнях комісій з референдуму лише у випадках, коли у них відсутні відповідні письмові доручення або посвідчення.

Представники можуть бути присутніми у приміщеннях для голосування або на засіданнях дільничних комісій, що утворені у військових частинах, за винятком випадків, коли їх діяльність проводиться на таємних військових об'єктах. Перелік таких дільниць та комісій визначається Центральною комісією з всеукраїнського референдуму спільно з командуванням відповідних військових округів.

Представникам засобів масової інформації гарантується безперешкодний доступ на всі збори і засідання, пов'язані з проведенням референдумів. Комісії з референдуму, державні органи надають їм інформацію, пов'язану з проведенням референдуму.

Стаття 43. Повторні референдуми

Якщо під час проведення всеукраїнського або місцевого референдуму допущені грубі порушення цього Закону, Верховна Рада Української РСР у місячний строк, а відповідна місцева Рада народних депутатів у 15-денний строк можуть призначити повторний всеукраїнський або місцевий референдум на всій території республіки, відповідної адміністративно-територіальної одиниці або її частини. У такому випадку може бути прийнято рішення про утворення комісій з референдуму у новому складі.

Глава V. ОПУБЛІКУВАННЯ, ВВЕДЕННЯ У ДІЮ, ЗМІНА АБО ВІДМІНА ЗАКОНІВ, ІНШИХ РІШЕНЬ, ЩО ЇХ ПРИЙНЯТО РЕФЕРЕНДУМОМ

Стаття 44. Опублікування і введення в дію законів, рішень, що їх прийнято референдумом

Закон, інше рішення, що їх прийнято референдумом, обнародується у встановленому законодавством Української РСР порядку опублікування правових актів Верховної Ради Української РСР та місцевих Рад народних депутатів і вводиться в дію з моменту його опублікування, якщо у самому законі, рішенні не визначено інший строк.

Датою прийняття закону, рішення вважається день проведення референдуму.

Стаття 45. Зміна або відміна закону, рішення, що їх прийнято референдумом

Зміна або відміна законів, інших рішень, що їх прийнято референдумом, проводиться також референдумом.

Зміну або відміну законів, інших рішень, що їх прийнято референдумом, може здійснити також відповідно Верховна Рада Української РСР, Верховна Рада Кримської АРСР, місцева Рада народних депутатів більшістю не менш як дві третини від загальної кількості народних депутатів з обов'язковим затвердженням на референдумі, який повинен бути проведений протягом шести місяців після внесення зміни або відміни.

Глава VI. ДОРАДЧЕ ОПИТУВАННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Стаття 46. Дорадче опитування громадян Української РСР (консультативний референдум)

З метою виявлення волі громадян під час вирішення важливих питань загальнодержавного та місцевого значення у передбаченому цим Законом порядку можуть проводитись всеукраїнські та місцеві дорадчі опитування громадян Української РСР (консультативні референдуми). Результати дорадчого опитування розглядаються і враховуються під час прийняття рішень відповідними державними органами.

Якщо проекти законів, інших рішень Верховної Ради Української РСР або рішень місцевої Ради народних депутатів не відповідають результатам всеукраїнського або відповідного місцевого дорадчого опитування, такі закони, рішення можуть бути прийняті лише більшістю не менш як дві третини від загальної кількості народних депутатів Української РСР або депутатів відповідної місцевої Ради народних депутатів.

Положення частин першої, третьої та четвертої статті 1, статей 3, 4, 9, 44, 45 цього Закону не застосовуються до дорадчого опитування громадян Української РСР (консультативного референдуму).

Стаття 47. Опитування громадської думки

Опитування громадської думки, які проводяться в іншому порядку, ніж передбачено цим Законом, або з питань, що відповідно до Закону не можуть виноситись на всеукраїнський та місцевий референдуми, не мають статусу дорадчого опитування громадян Української РСР (консультативного референдуму) і правових наслідків, що з цього випливають.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК

м. Київ
3 липня 1991 року

ДОНОСИ — ЦЕ ЗАВЖДИ МОДНО

На злобу дня

«Особисто П. Ткачук менше займається справами школи, а в основному ідеологізує Рух, проводить серед учителів, дітей агітацію проти Радянської влади, КПРС, Леніна, Великої Жовтневої соціалістичної революції, пропагує міжнаціональну конфронтацію, що суперечить чинній Конституції УРСР. П. Ткачук навіть звернувся через молдовську газету до Президента Республіки Молдова із закликом об'єднатися молдаванам і українцям у боротьбі проти російськомовних народів».

ГОСПОДИ, як добре, що нині не 37-й рік, мимоволі подумав, знайомлячись із цим рішенням сесії Уладівської сільської Ради народних депутатів. Адже звинувачення подібного штибу нагадують політичний донос, який, здається, був актуальним за всіх часів і режимів.

Перед цим резюме місцевої влади, звісна річ, йшлося про безгосподарність, порушення в навчально-виховній роботі, слабкий контроль за викладанням предметів, недодержання санітарних вимог і навіть про неетичність у діях директора та деяких учителів. І це — про керівника, який близько тридцяти років трудиться на педагогічній ниві, двадцять два з яких очолює Уладівську школу, досі мав лише почесні грамоти й подяки.

Досвід школи Павла Івановича, відмінника народної освіти, двічі вивчався і широко пропагувався в області.

Можна було б багато розповісти про благородні справи Уладівської школи. Але зараз — мова про інше. Ось уже понад рік Павла Івановича переслідують з... політичних мотивів. Скажете, як для сьогодення, це нісенітниця. Але повернімося до рішення сільради, процитованого вище.

Справді, директор звертався до Президента Республіки Молдова. Навіть «Молдова суверенна» надрукувала це звернення. Але про національну ворожнечу там немає й натяку. Отже, комусь було вигідно підлити масла в пекельний вогонь.

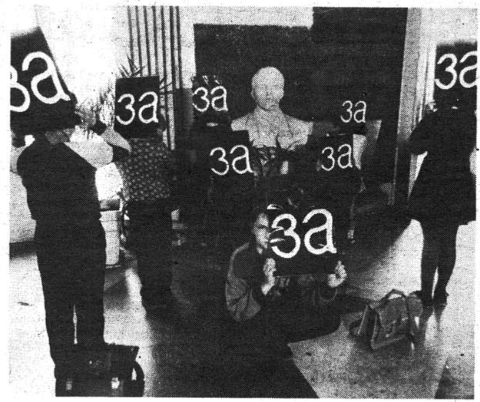
А село вже коментує події. Ось, наприклад, артисти з Трускавця, які виступали в школі, подарували учням Біблії, а Уладівкою рознеслося: «Бач, попів і бандерівців Павло Іванович поназапрошував». Багаті на уяву вигадували плітки, мовляв, піонерам і комсомольцям школи навмисне занижують оцінки, а всі портрети і бюст Леніна давно викинули геть (особливо великим фантазером виявився депутат місцевої Ради народних депутатів, директор спиртзаводу А. Ледяєв).

Кажуть, вода камінь точить. Рішення за рішенням, комісія за комісією — врешті-решт, чергова сесія сільської Ради звільнила П. Ткачука з посади директора, на його місце призначили вчителя математики комуніста Й. Хмелівського. Проте колектив школи таке рішення визнавати не хоче. Тому й розпочав страйк.

Аналогічні переслідування випали на долю молодого директора Осолинської неповної середньої школи О. Гаврилова. Почалося все з передвиборної кампанії, коли Олег Анатолійович був довіреною особою П. Ткачука (зауважу, що Павло Іванович разом з нинішнім головою районної Ради народних депутатів М. Герасимчуком торік балотувався до обласної Ради).

Проти О. Гаврилова виставляли ті ж аргументи: належність до НРУ, Демократичної партії України. З такою ж заповзятливістю сесія Осолинської районної Ради 10 квітня звільнила з посади й Гаврилова «за безгосподарність». Я довго ходив територією школи, шукаючи сліди провини, але так і не міг збагнути, де ж вона, та безгосподарність.

З поспішністю заповнювали вакансію і в Осолинці. Терміново викликали до завідуючого райвно вчительку математики, комуністку Р. Драчук, і наказали: «Будеш директором». Вона довго не погоджувалася. Тоді уточнили: тимчасово, поки в школі вщухнуть політичні чвари. Цей аргумент, очевидно, теж не вдовольнив Раїсу Миколаївну — через два дні вона підписала заяву про звільнення з директорської посади.

Осолинські вчителі також застрайкували.

Склалася напружена ситуація. Ігноруючи рішення сесії сільської Ради, вони кілька місяців не одержували платні. Тиждень, з 11 по 17 квітня, у школі взагалі не проводилися заняття. Тривало б це, напевне, і до сьогодні, якби голова Комісії з питань народної освіти і науки Верховної Ради УРСР, народний депутат республіки І. Юхновський не надіслав листа такого змісту: **«Комісія з питань народної освіти і науки Верховної Ради УРСР з повагою ставиться до згуртованості вашого колективу і з розумінням оцінює складну ситуацію, що склалася. Разом з тим до проведення офіційного розслідування конфлікту представниками комісії просимо припинити страйк».**

Педагогів Осолинки й Уладівки підтримали вчителі інших шкіл: заступник директора Брусленівської середньої школи М. Вінничук, історик Новоселицької неповної середньої школи О. Кудрявцев, історик Літинської середньої школи № 2 Г. Фурман — після політичної голодовки, яка тривала понад тиждень, вони у важкому стані потрапили до лікарні.

Покидав Осолинську школу з гіркотою і сумом. В учительській, серед портретів і біля бюста Леніна, які непорушно стоять у кабінетній тиші, звернув увагу на заклично гасло: «Вчителю! Ти вплітаєш у вінок комунізму найкращу квітку — людину!».

Терновим виявився цей вінок.

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.

Фото Вячеслава ПУШКАРЬОВА.

ОЛА, МАЕСТРО!

І чужому научайтесь

МОЇ учні розгубилися, довідавшись од своїх англійських ровесників про обов'язковість шкільної форми в їхньому навчальному закладі. Темні однотонні штанці для хлопчиків? Такого ж кольору спіднички для дівчаток? Пуловери з емблемою школи? Регламентовано навіть колір шкарпеток? Для моїх десятикласників такі вимоги були чистісінькою несподіванкою, адже згадка про західну школу в нас нерідко асоціюється з абсолютною свободою й масовою вседозволеністю. І раптом таке розчарування?

Чому саме цей спомин спав мені на думку під час подорожі до Мехіко, де поталанило побувати разом з акторами Київського театру ляльок? Сценічним майданчиком VI Міжнародного фестивалю лялькових театрів, на який було запрошено киян (мене — перекладачем), слугували не тільки найпрестижніші сцени столиці, а й зали багатьох шкіл. І всі школи чомусь запам'яталися мені насамперед барвистою палітрою однострою.

Ось висипали на подвір'я хлопчики в яскраво салатових сорочечках та дівчатка в таких самих сліпучих сукнях. А ось у Гвадалахарі дітлашня повсідалася перед імпровізованою сценою в жовто-блакитному вбранні. Приємно дізнатися, що то національні кольори штату Халіско.

І, дивлячись на них, мені подумалось: ось ми сьогодні все дебатуємо та й дебатуємо про доцільність і доречність шкільної форми, забувши, певно, про те, що, крім коричневого кольору нудьги та набридлого традиційного покрою, існують інші, приємніші, барви і моделі. Безперечно, нинішня економічна ситуація в країні надає моїм мріям присмаку фантасмагоричності, однак хотілося б, щоб з часом наші фабрики легкої промисловості все ж отримали прямі шкільні спецзамовлення.

Або інший кадрик з мексиканського дитинства. Я уважно оглядаю початкову школу, але й досі не чув жодного дзвінка. З'ясовується, він тут ніколи й не лунає — вчитель сам вирішує, коли розпочати урок, а коли дати дітям перепочити. Такому спокійному плину навчального часу сповна відповідає й комфортне затишне умеблювання класних кімнат. Діти сидять у центрі на м'яких стільчиках, сплетених із лози, обличчям один до одного, а обіч на них чекають усі аксесуари дозвілля: іграшки, килимки, крісла-гойдалки і... мікрохвильова пічка, щоб розігрівати принесені з дому сніданки. Свою розкутість і невимушеність дітлахи не лишають за шкільним порогом, цією полегкістю й безпосередністю пройнято весь урок. Вітаються діти зі своїм учителем: «Ола, Маестро!». А я подумки уявляю, як би це звучало у Вишневому: «Привіт, учителю!».

Щоб потрапити на подвір'я, не потрібно блукати шкільними коридорами з ниткою Аріадни, крок із кімнати — і ти в затінку саду.

Кожний клас має свій одноповерховий будиночок, своє «бунгало», тому типова мексиканська школа, завдячуючи, звичайно ж, кліматові, чимось нагадує наші піонерські табори.

Проте мексиканська освіта має й свої біди. В чомусь вони навіть перегукуються з нашими.

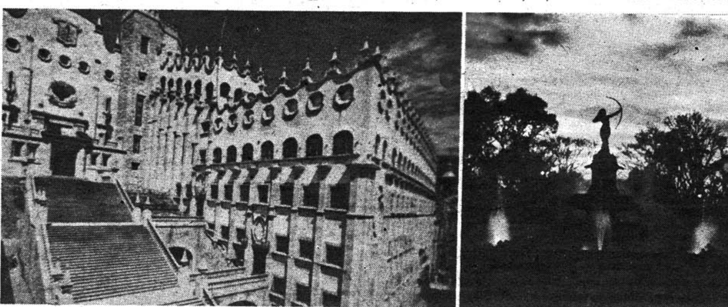
Державна школа в Мексиці фактично позбавлена урядової та федеральної підтримки, практично весь тягар матеріального забезпечення перекладено на батьківський комітет, який опікується всім — від ремонту приміщень до придбання меблів. З огляду на мізерну платню вчителя державної школи (приблизно 200 доларів щомісяця) чи не над кожним директором, особливо в провінції, дамокловим мечем нависає брак кваліфікованих кадрів. Якось у одній провінційній газеті мені потрапив на очі розгніваний лист старшокласників, адресований директрисі своєї ж школи. Діти просили її бути вимогливішою до підлеглих, котрі відкрито нехтують своїми обов'язками і не проводять професійно уроки. А наприкінці таке звичне для нас прохання до редакції: «Не вказуйте, будь ласка, наших прізвищ, побоюємось, що нам помстяться...».

Не кращі часи переживає і приватна школа. Мені здалось, я наплутав з перекладом, коли почув, що досить часто у приватних класах навчається по... 50 учнів. Учителі не зацікавлені в зменшенні такої наповненості, бо, як з'ясувалося, це призведе до розширення педагогічного колективу, а отже, зниження їхньої зарплати на сто-двісті тисяч песо (відповідно, у приватних школах вона становить у середньому півтора мільйона песо, або 500 доларів).

З різних причин миряться з цією парадоксальною ситуацією і батьки. Хтось побоюється, що подібна реорганізація підійме і без того високу плату за навчання (з залежності від статусу та соціального реноме навчального закладу вона становить від двохсот тисяч до мільйона песо щомісяця). А хтось ставиться до того байдуже — його сповна влаштовує рівень знань і викладання у приватній школі. Проте минулого року кілька десятків таких шкіл все ж збанкрутіли, не видавши учителям за кілька місяців платні.

Отакі неоднозначні, різноликі школа і дитинство в Мексиці. Пригадую всесвітньовідомий Музей антропології, зали якого слугують і аудиторіями. Дванадцятирічні хлопчики пошепки дискутують, що ж символізують собою переплетені гадюки на скульптурі божества Коатліку. А за кілька кварталів від музею, на перехресті доріг, торгує жуйками їхній ровесник — один із 250 тисяч неповнолітніх безпритульних мешканців столиці.

Ігор ШПАК,
учитель.
Вишневе,
Київська область.
(Мехіко — Київ).

На знімках: університет Гванахуато; нічний фонтан Діани Кязадори.

ОСЬ ТУТ І ЖИВИ!

ПІСЛЯ квітневого павловського удару по кишенях трудящих сидимо ми з жінкою та й гадаємо, як жити далі. Проминули квітень, травень, червень — купували лише продукти, і то скромно. Сплатили за квартиру, комунальні послуги, телефон. Та ще за дрібний ремонт взуття. Від пенсії з компенсацією (а вона на перший погляд солідна — 472 карбованці) залишилась троячка. Так що ж це таке? Фруктів не купували, мило, пральні порошки, зубну пасту і багато чого іншого було використано з придбаного раніше. Проте, запасів небагато, може ще на місяць-півтора.

Квітневе підвищення цін позбавило мільйони радянських людей можливості жити по-людськи. Як саме придавив нас особистий бюджет? А ось як. Раніше ми щодня купували хліба на 20 копійок, тепер ту ж саму кількість беремо на 54 копійки. За кілограм яловичини платили 1 карбованець 90 копійок, тепер 7 карбованців 10 копійок, тільки з більшою кількістю жил та кісток. А якщо гарне м'ясо — вирізка, то віддайте, будь ласка, 16 карбованців. Те ж саме сталося з цінами на інші продукти: молоко, ковбасу, цукор, овочі... Чи ж це не грабіж серед білого дня?

Зовсім інакше лунали промови Павлова, керівників Мінфіну, Держкомцін СРСР. Нам казали про повну захищеність малоімущої частини населення, про підвищення цін у середньому на 59 відсотків. М'яко стелили, та боляче спати! Зухвале ошукування! Якщо ж урахувати, що не хлібом єдиним живе людина, що роками ми передплачували газети, журнали, ходили в театри і кіно, дивилися телевізор, узятий напрокат... Тепер це вже не для нас. Вартість прокату підняли на 50 відсотків, у тому числі і для пенсіонерів.

Є й моральний бік справи: як подивитися в очі онукам у день їхнього народження? Звідки взяти гроші навіть на іграшку, яка шалено подорожчала? Як повідомлялось у пресі, соціологи, дослідивши кошик споживача, дійшли висновку, що навіть за економної витрати грошей сьогодні на душу потрібно не менше 300 карбованців на місяць. За якою ж межею бідності опинилися люди, які одержують пенсію чи зарплату в розмірі 125—137 карбованців або навіть і 200?

У червні я лежав у лікарні, поцікавився заробітками медсестри. Виявляється, після підвищення її заробітна плата становить 200 карбованців плюс 65 компенсації. У неї двоє діток — синові п'ять, а доньці чотири роки. Купила синові штани за 69 карбованців, які до підвищення цін коштували 15, та платтячко доньці за 45 карбованців (попередня ціна — 12). На фрукти грошей уже не стало. І це в червні, серед літа! Правда бадьорості вона не втрачає: сили є, зможе підробити...

Вона молода, щось та заробить додатково. А для дев'яти мільйонів пенсіонерів республіки така можливість виключена. Сюди не входять пенсіонери-фронтовики, яким пенсія перерахована з 1 жовтня 1990 року, генерали й офіцери у відставці, частина пенсіонерів, що продовжують працювати. Це означає, що для більшості виключена можливість купити найнеобхідніші одяг і взуття. Через кілька років ми побачимо на вулицях людей у лахмітті.

Тільки зажерливість, черствість, егоїзм заважають могутньому прошарку тих, хто збагачується, відмовитися від формування армії убогих, принижених, морально розтоптаних людей.

Кого ж принижують? Головним чином покоління, яке на своїх плечах винесло, здавалося б, непосильний тягар Великої Вітчизняної війни і відбудови зруйнованого нею народного господарства. Кого грабують? Відзначених за заслуги перед державою орденами і медалями.

Питається, чому ж у союзному Законі про пенсії і в проекті республіканського Закону хоча й передбачається прискорення перерахунку пенсій за рівнем заробітної плати на момент виходу на пенсію, але не враховується зростання заробітної плати за останній період у два-чотири рази. Таким чином, законодавчо закріплюється жебрацьке становище тих пенсіонерів, про яких сказано вище. Хіба це справедливо, скажімо, що директор школи, який вийшов на пенсію у 1988 році, після перерахунку буде одержувати майже вдвоє меншу пенсію, ніж директор, який вийде на пенсію в 1993 році, і майже стільки ж, як прибиральниця тієї школи? В інших галузях ця різниця буде ще більшою.

Чому ж ці соціально незахищені протягом десятиріч пенсіонери з вини держави знову залишаються за бортом у відкритому морі інфляції й дефіцитів? Слід прискорити перерахунок пенсій для цієї категорії пенсіонерів, усунути несправедливість Закону про пенсії, викликану вибухом зростання зарплати. Щоб хоч якось полегшити життя цим людям, варто було б поширити на учасників трудового фронту періоду Великої Вітчизняної війни право на безплатний проїзд один раз на рік (на території республіки), на пільгову 50-процентну плату за квартиру і комунальні послуги, 20-процентну плату за ліки, на безплатний проїзд міським транспортом.

У РРФСР, Казахстані, Узбекистані, Білорусії питання про пенсії і пільги вирішуються більш гуманно. Не думаю, що ці республіки багатші за Україну. Очевидно, відставання України у вирішенні соціальних питань пов'язане з інертністю керівництва республіки, а також з недостатньою вимогливістю рад ветеранів війни і праці. На жаль, у керівництві цих рад уже багато років сидять досить забезпечені люди, які не так потребують соціального захисту. І з боку депутатського корпусу ветерани, на жаль, не одержують належної підтримки. Навіть у Верховній Раді республіки не знайшлося депутатів, які б відстоювали включення до порядку денного Закону про пенсійне забезпечення у другому читанні.

Я не схильний заплющувати очі на дефіцит у бюджеті республіки. Але ж в умовах, коли зростають ціни, знайшли ж можливість підвищити зарплату радянському апарату, працівникам господарських організацій. А підвищення пенсій, на яке треба значно меншу суму, чомусь вважається неможливим.

Нещодавно Верховною Радою СРСР прийнято Закон про індексацію. У заявах Павлова і членів уряду говорилося, що індексація — це засіб у першу чергу для захисту малоімущого населення. На сесії не приховували, що вироблення механізму індексації потребує чимало часу. У нас на Україні говорять: обіцянка-цяцянка, а дурневі — радість. Поки що розмови про соціальний захист завдяки індексації треба розглядати як чергову павловську витівку. Ми, пенсіонери, навряд чи діждемося від неї добра.

Григорій ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ,
член комісії з соціальних питань Української республіканської ради ветеранів війни і праці.
Київ.

Фото Аркадія СЛАВУЦЬКОГО і Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

Нуль уваги

ЧЕКАЙ, ПЕНСІОНЕРЕ!

Знаєте, скільки днів на рік працює звичайний службовець? Коли зрахувати відпустку, а також суботні та святкові дні, то залишиться їх не більше 230.

А скільки днів на рік працює колгоспник, до того ж пенсіонер? Тут хто як, а от Микола Полуменко, житель села Пугачівки Уманського району на Черкащині, вийшовши на пенсію ще в 1983 році, до сьогодні залишається оператором кормоцеху місцевого колгоспу. Причому виходнів у нього не мало не багато, а в середньому від 311 до 354 на рік. І це, як ми вже говорили, на пенсії, без вихідних та відпусток, коли за плечима 68 років, проведених у важкій сільській праці та клопотах.

Втім, ми поведемо мову не про це. Бо як би ми не бажали розповісти про життєвий шлях цієї людини, та доводиться говорити про інше.

Ще у 1978 році Микола Якович став на чергу на купівлю легкової автомашини «Жигулі». І як прийнято в таких випадках казати, з того часу непомітно спливло тринадцять років. А, оскільки все тече, все змінюється, то й тут багато що змінилося. Одне залишилося незмінним — Микола Полуменко як стояв на черзі, так і стоїть. І хоч в сільській Раді його заспокоюють, що він уже перший на черзі, та от біда — машини до села чомусь не доходять. І хтозна чи вдасться йому найближчим часом поступитися тією «пальмою першості» перед хімось іншим. Бо поки відбувалося оте «стояння», ціни різко скочили вгору, і, судячи з усього, зменшуватися не збираються. Скоріше небо впаде на землю і Дунай потече з інший бік, ніж це станеться. А варто їм стати договірними, то Микола Якович уже взагалі ніколи не зможе домозитися про купівлю автомобіля. Бо колгоспною працею таких грошей не заробиш і за все життя, а йти в кооператори чи ставати фермером — роки уже не ті...

Та, зрештою, коли по совісті, то хіба й справді не заробив Микола Полуменко отой привілей, щоб за власні гроші купити автомобіль і протягом 350 своїх робочих днів їздити ним до колгоспного кормоцеху. Скільки йому ще тримати пальму сумної першості?

Сергій ЛАВРЕНЮК.
с. Пугачівка
Уманського району
Черкаської області.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Перший заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ

Редколегія:
Олександр БІЛИК
заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Заступник редактора — Борис Сидоренко.
Чергові редактори — Леонід Бровченко, Костянтин Парншкура.
Автор макета, змінний секретар — Євген Українець.
Випусковий — Леонід Клюско.
Коректори: Тамара Баштанник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Людмила Нєсєна, Антоніна Сильверстова, Любов Станачич, Людмила Терещук.
Верстальники: Алла Будникова, Ольга Яценко, Марія Солодюк, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти: Наталія Познэк, Віктор Процун, Валентина Чичирко

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
Індекс 60955.
Тираж 184200
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.
Зам. 03151421.